

Varhaiskasvatuksen aloitus vanhempien puheessa

Juulia Ylikoski

Varhaiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma

Kevätlukukausi 2021

Kasvatustieteiden laitos

Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Ylikoski, Juulia. 2021. Varhaiskasvatuksen aloitus vanhempien puheessa. Varhaiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. 44 sivua.

Lapsen siirtymää kotoa varhaiskasvatukseen tarkastellaan koko perheen prosessina. Tämä tutkimus on osa *Lasten polut varhaiskasvatuksessa* -tutkimusta ja sen osa-hanketta *Lapsen siirtymä kotihoidosta alle kolmivuotiaiden päiväkotiryhmään*, joka toteutettiin Jyväskylän yliopistossa. Tämän tutkimuksen kohteena on varhaiskasvatuksen aloitus ja se, miten vanhemmat kuvaavat aloitusprosessia perheen näkökulmasta.

Tutkimus on laadullinen tutkimus, jonka aineistona on kuuden alle 1,5 -vuotiaan lapsen, vanhempien haastattelut. Vanhempien haastattelut on tehty, kun lapset ovat aloittamassa kodin ulkopuolista varhaiskasvatusta tai ovat juuri aloittaneet. Analyysimenetelmänä toimi teoriaohjaava sisällönanalyysi. Analyysin myötä aineistosta muodostui kolme pääluokkaa, päätös aloituksesta, lapsi aloittajana ja muutokset perheessä.

Varhaiskasvatuksen aloitusta voidaan tarkastella tapahtumina ja ajanjaksoina kronologisesti ennen aloitusta, aloituksen aikana ja aloituksen jälkeen. Ennen aloitusta perheet puhuvat aloituksen syistä, joka kaikilla oli työ- tai opiskeluelämä. Päiväkodin valintaan vaikutti sijainti sekä tuttavilta kuullut ja mahdolliset omat kokemukset. Aloituksen aikana vanhempia mietitytti lapsen sopeutuminen ja tutustumisjakson järjestäminen olikin isossa roolissa sopeutumisen ja siirtymän tukena. Aloituksen aikaa kuvaavassa puheessa vanhemmat nostivat esiin huolia, jotka liittyivät uuden aloitukseen ja sen käytäntöihin. Aloituksen jälkeen perheet rakensivat mielissään uudenlaista arkea ja miettivät, miten arki saadaan kaikkia palvelevaksi niin, että siihen ollaan myös tyytyväisiä ja aikaa tärkeäksi pidetyille asioille jäisi. Tutkimus osoittaa, mitä koko perheen aloitus on vanhempien ja perheen näkökulmasta.

Asiasanat: perhe, varhaiskasvatuksen aloitus, vanhempien puhe, siirtymä

Sisältö

TIIVISTELMÄ	2
1 JOHDANTO.....	4
2 KOTOA PÄIVÄKOTIIN	7
2.1 PIENEN LAPSEN HOIDON JA KASVATUKSEN JÄRJESTELYT JA KONTEKSTIT	7
2.2 SIIRTYMÄ TAPAHTUMANA JA KÄSITTEENÄ	11
2.3 KOKO PERHETTÄ KOSKEVA MUUTOS	13
3 TUTKIMUSTEHTÄVÄ	16
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	18
4.1 TUTKIMUKSEEN OSALLISTUJAT JA AINEISTON KERUU	18
4.2 AINEISTON ANALYYSI	20
4.3 EETTISET RATKAISUT	22
5 TULOKSET	25
5.1 PÄÄTÖKSENTEKO ALOITUKSESTA	25
5.2 OMA LAPSI VARHAISKASVATUKSEN ALOITTAJANA	28
5.3 MUUTOKSET PERHEARJESSA.....	30
6 POHDINTA	33
6.1 VARHAISKASVATUKSEN ALOITUKSEN RAKENTUMINEN VANHEMPIEN PUHEESSA	33
6.1.1 Ennen aloitusta	33
6.1.2 Aloituksen aikana	35
6.1.3 Aloituksen jälkeen.....	37
6.2 YHTEENVETO.....	38
6.3 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUDEN ARVIOINTIA	40
6.4 JATKOTUTKIMUSMAHDOLLISUUDET	42
LÄHTEET	45
LIITTEET.....	54

1 JOHDANTO

Lapsi elää arkeaan tässä ja nyt, eikä osaa suunnitella tulevaa, kuten esimerkiksi varhaiskasvatuksen aloitusta. Varhaiskasvatuksen aloittamisessa ainut muuttuva asia ei ole lapsen päivittäisen kasvatusympäristön vaihtuminen kodista päiväkotiin, vaikka tämä onkin yksin keskeisimpiä ulkoisia muutoksia, se ei kuitenkaan ole ainut muutos, joka perheessä tapahtuu. Kotona ollut vanhempi palaa tai siirtyy työ- tai opiskeluelämään, jolloin koko perheen arki muuttuu. Varhaiskasvatuksen aloitus ei suinkaan koske ainoastaan lasta, vaan se on koko perheen prosessi vanhempien työelämään palaamisen ja kodin ulkopuolisten kasvatusjärjestelyiden vuoksi (Karikoski & Tiilikka 2017, 80). Tässä tutkimuksessa tutkitaan varhaiskasvatuksen aloitusta ja varhaiskasvatukseen siirtymistä perheen näkökulmasta. Haastatteluissa vanhemmat kertovat muun muassa miten he ovat tehneet valinnan päiväkodista ja miten he selittävät ratkaisuaan, sekä millainen prosessi päivähoidon aloitus on.

Ajan saatossa vanhemmuuden roolit ovat muuttuneet naisten siirtyessä työelämään sekä vanhemmuutta taloudellisesti tukevien tekijöiden kautta. Närvi (2014) kuvaa äitien työelämän muutosta, joka etenkin pikkulapsiperheissä on muutoksessa, kahdeksasta neljään työpäivät muuttuvat useammin osa-aikatyöksi lasten ollessa alle kouluikäisiä. Työelämän muutosten lisäksi on oleellista käsitellä vanhemmuutta ja miten vanhemmuutta Suomessa tuetaan. Paljon keskustelua herättäneillä muutoksilla koskien vanhempainvapaata lienee vaikutus vanhempien päätöksiin lapsen kodin ulkopuolisen hoidon aloituksen suhteen.

Siirtyminen kotoa varhaiskasvatukseen, esimerkiksi päiväkotiin, on pienen lapsen perheen siihen astisessa elämässä usein suurin muutos. Varhaiskasvatukseen aloitukseen ja siirtymiin liittyvää tutkimusta on tehty aiemminkin, esimerkiksi Dalli (1999; 2002) sekä Rutanen ja Laaksonen (2020) ovat tutkineet lasten sopeutumista päiväkotiin äitien näkökulmasta sekä äitien ja opettajien käsityksiä rooleistaan sekä yhteistyöstään ja luottamuksen rakentumisesta lapsen aloitessa varhaiskasvatuksen. Varhaiskasvatuksen aloitusta on tutkittu myös paljon lapsen ja äidin välisen kiintymyssuhteen sekä lapsen siirtymän näkökulmasta

(ks. esim. Crittenden 2000; Dunlop & Fabian 2007), mutta päivähoiton aloituksen ollessa koko perheen prosessi, on tutkittu myös vanhempien odotuksia ja huolia aloitukseen liittyen (White, Rutanen, Marwick, Souza Amorim, Karagiannidou & Herold 2020). Siirtymä kotihoidosta varhaiskasvatukseen alkaa jo vanhempien puheessa heidän pohtiessaan ja suunnitellessaan päivähoiton aloitusta sekä varhaiskasvatuksen palvelumuodon valintaa tehdessään.

Varhaiskasvatuksen aloitusvaihetta on Suomessa tutkittu melko vähän, etenkin jos verrataan koulunaloituksesta tehtyyn tutkimukseen. Tämä tutkimus antaa äänen vanhemmille, joiden lapsi on aloittamassa varhaiskasvatuksessa. Viime vuosina varhaiskasvatus on elänyt muutosaikaa, vuonna 2018 julkaistiin Varhaiskasvatustilastilasto sekä uudet Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (OPH 2018), joista kuntakohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat otettiin käyttöön 1.8.2019 alkaen. Vuonna 2020 THL teetti raportin (Säkkinen & Kuoppala 2020) vuoden 2019 varhaiskasvatuksen tilastoista. Raportti osoittaa, että varhaiskasvatuksen kokonaisosallistumisaste nousi 3 prosenttiyksikköä edellisestä vuodesta ja että 1-vuotiaista 37,2 % ja 2 - vuotiaista 69,1% osallistui vuonna 2019 varhaiskasvatukseen (Säkkinen & Kuoppala 2020, 8).

Hietamäki ym. (2017) on osana Childcare -hanketta tutkinut alle yksivuotiaiden lasten perheiden lastenhoitoratkaisuja. Työn ja perheen yhteensovittamisen uskotaan olevan haastavinta juuri pikkulapsiperheissä, yksin ajallisesti tarkasteltuna, kun jo yksin vanhempien kotitöihin käyttämä aika on suurempi pien-ten lasten perheissä verrattuna perheisiin, joissa lapset osallistuvat aktiivisemmin kotitöiden tekoon. (Kinnunen, Malinen, Laitinen 2009.)

Tutkimus on osa Suomen Akatemian rahoittamaa *Lasten polut varhaiskasvatuksessa*- hanketta, ja tämän tutkimuksen aineisto on kerätty osahankkeessa, *Lapsen siirtymä kotihoidosta alle kolmivuotiaiden päiväkotiryhmään*, jota Suomessa johtaa Jyväskylän yliopiston professori Niina Rutanen (<https://www.jyu.fi/edupsy/en/research/project/trace-in-ecce>).

Tämä tutkimus on laadullinen tutkimus, jonka aineistona on kuuden syksyllä 2016 varhaiskasvatuksen aloittaneiden lasten vanhempien haastattelut. Tut-

kimusraportti etenee aiemman tutkimustiedon tarkastelusta tutkimuskysymyksen ja sen jälkeen aineiston analyysin esittämiseen. Lopuksi esitellään tutkimustulokset ja niihin liittyvä pohdinta. Tämä tutkimus kuvasi läpileikkaavasti varhaiskasvatuksen aloittavien lasten vanhempien ajatuksia aloituksesta ja siihen liittyvistä valinnoista ja muutoksista.

2 KOTOA PÄIVÄKOTIIN

Lapsen siirtymää kotihoidosta varhaiskasvatukseen on koko perhettä koskeva muutos, jota muun muassa Brooker (2008) ja Dalli (1999; 2002) ovat tutkineet. Nämä tutkimukset ovat osoittaneet, että siirtymäprosessin aikana vanhemman ja kasvattajan välillä syntynyt kasvatusyhteistyö oli merkittävä tekijä lapsen sopeutumisessa uuteen kasvatusympäristöön (Dalli 1999,64; Brooker 2008, 36). White ym. (2020, 364) tuovat esille, että aiemmat siirtymätutkimukset korostavat enemmän lapsen tunteita, jolloin taka-alalle jäävät lapsen läheisten tunteet ajatukset. Vaikka juuri vanhemmat arvioivat oikeaa hetkeä siirtymälle, sekä tarkastelevat koko perheen arkea, esimerkiksi milloin on oikea hetki siirtyä kotoa päiväkotiin. Lisäksi vanhemmat pohtivat mitkä tekijät he kokevat merkityksellisiksi varhaiskasvatuksen aloitusta pohdittaessa ja mikä on esimerkiksi palvelujen saatavuuden yhteys näihin valintoihin (Alasuutari, Hautala, Karila, Lammi-Taskula & Repo. 2015, 4). Vanhempien pohdintaa helpottaa arvostettu suomalainen varhaiskasvatus ja myös taloudellisesti tuettu kotihoito. Tässä luvussa tarkastellaan sekä kotia että päiväkotia lapsen hoidon ja kasvatuksen konteksteina sekä siirtymistä kotoa kodin ulkopuoliseen hoitoon niin Bronfenbrennerin (1979) ekologisen teorian kuin siirtymä - käsitteen näkökulmasta. Lisäksi tässä luvussa esitellään aiempia tutkimuksia ja kirjallisuutta kodin ulkopuolisen hoidon aloittamisesta vanhempien näkökulmasta. Keskustelu erityisesti pienten lasten hoidonjärjestämisestä on kahtiajakautunutta (Anttonen 2003, 159), mutta tässä ei ole tarkoitus eri hoitomuotojen vastakkainasettelu, vaan vanhempien roolien tarkastelu aiemmin tehdyissä siirtymätutkimuksissa.

2.1 Pienen lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestelyt ja kontekstit

Suomessa pienten, alle kolmivuotiaiden, lasten vanhemmilla on mahdollisuus valita hoidon järjestäminen varhaiskasvatuspalveluiden ja kotihoidon väliltä. Varhaiskasvatuspalveluilla viitataan kunnallisiin ja yksityisiin päiväkotii-

perhepäivähoito-, vuorohoito- ja muihin varhaiskasvatuspalveluihin (Kekkonen, 2014, 259). Viime vuosina suomalaista päivähoitoa ja varhaiskasvatusta on tutkittu laajasti Jyväskylän yliopiston, Tampereen yliopiston ja THL:n yhteisen Childcare-hankkeen myötä. Hanke tuo esille päivähoitomuotojen laajuuden, on mahdollista valita jopa 80 eri vaihtoehdosta, esimerkiksi yhdistämällä osa-aikainen varhaiskasvatus ja isovanhempien apu (Hietämäki ym. 2017, 3). Varhaiskasvatusvaihtoehtojen ollessa moninaisia, myös lasten varhaiskasvatuksen toteuttamisen muodot vaihtelevat paljon, erityisesti lasten iän mukaan, mutta pääasiassa alle 1-vuotiaita hoidetaan kotona joko omien vanhempien tai isovanhempien toimesta (Kekkonen 2014, 260). Mitä vanhempi lapsi on, sitä herkemmin hänellä on kokemusta kodin ulkopuolisesta hoidosta (Sauli & Säkkinen 2007, 171). THL:n Varhaiskasvatus 2019 raportin mukaan vuonna 2019 varhaiskasvatukseen osallistui 37,2 % yksivuotiaista ja 69,1% kaksivuotiaista lapsista. Kun taas Kelan myöntämää kotihoidon tukea myönnettiin 41 prosentille kaikista alle kaksivuotiaiden lasten vanhemmista (THL:n tilastoraportti 33/2020).

Koti esitetään usein lapsen ensisijaisena kasvuympäristönä, jota tarkastellaan keskeisenä perhesuhteiden paikkana ja, jossa kasvatusvastuu on vanhemmilla (YK: lasten oikeuksien sopimus). Kotihoidosta puhutaan pienten lasten yleisimpänä hoitomuotona ensimmäisen ikävuoden ajan. THL:n (2014) teettämän selvityksen mukaan yli puolet alle kolmevuotiaiden lasten äideistä oli sitä mieltä, että äidin paikka on kotona lapsen kanssa. YK:n lasten oikeuksien sopimukseen on kirjattu, että lapsella on oikeus tuntee vanhempansa ja olla ensisijaisesti heidän hoidettavanaan. Suomessa yhteiskunta tukee vanhempien kotona oloa äitiys-, isyys- ja vanhempain vapailla sekä -rahojen avulla, jotka osaltaan mahdollistavat kotihoidon. Äitiysvapaan ja isyysvapaan lisäksi vanhempien on mahdollista jäädä vanhempainvapaalle, jonka ajalta Kela maksaa vanhempainrahaa 158 arkipäivää. Vanhempainvapaalle voi jäädä kumpi tahansa vanhemmista tai vanhemmat vuorotellen (Kansaneläkelaitos). 1985 astui voimaan lakiuudistus koskien pienten lasten hoitoa, jonka myötä pienille lapsille tuli oikeus kodin ulkopuoliseen päivähoitoon ja vanhemmille oikeus kotihoidon tukeen.

Kotihoidon tukeen kuuluvan hoitorahan avulla vanhempi voi hoitaa alle kolmi-vuotiasta lasta kotonaan kodin ulkopuolisen hoidon sijaan. (Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta 1128/1996).

Viime aikoina keskustelua lasten kotihoidosta on käyty perhepoliittisesta näkökulmasta, vanhempien, etenkin isien, perhevapaiden käytöstä niin suomalaisessa kuin ulkomaalaisessakin tutkimuksen kentässä (ks. esim. Lidbeck & Bernhardsson 2019; Moss 2012). Suomessa on yleistä, että molemmat vanhemmista ovat ansiotyössä, mutta vanhemmista usein äidit ovat isiin verrattuna pidempään kotona pienen lapsen kanssa: Tämän on tutkittu olevan yhteydessä muun muassa äitien koulutustasoon sekä työtilanteeseen ennen lapsen saantia (Hietämäki ym. 2017; Peltola 2018). Sanna Marinin hallitus pyrkii perhevapaa-uudistuksellaan takaamaan kotihoidon jakautumisen tasapuolisesti kummallekin vanhemmalle ja samalla lisäämään yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa työelämässä (Eduskunta.fi, 2021).

Perhevapaakeskusteluissa kotihoidon merkitystä tarkastellaan lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin näkökulmasta, jonka myös Rossin-Slater ja Stearns (2020) mainitsevat tutkimuksessaan. He tuovat esiin kotihoidon mahdollistavan pyrkimyksen vaikuttaa lapsen ja vanhemman välisen suhteen kehittymiseen, jolloin koko perheen hyvinvointi lisääntyy. Lidbeck ja Bernhardsson (2019, 4) kuvailevat isyyysvapaalle jäävien isien olevan sitoutuneempia lastensa hoitoon ja huolenpitoon. Ja äidit taas perustelevat usein kotihoitoa myös lapsen edun ensisijaisuudella, joka juontaa kulttuurisesta ajatuksesta, että äidinhoiva on lapselle paras hoitomuoto (Hietämäki, Repo & Lammi-Taskula 2018, 412).

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan kokonaisuutta, joka muodostuu hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta, joissa painottuu erityisesti pedagogiikka, ja jonka tavoitteena on edistää lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista sekä samalla tukea lapsen kotikasvatusta (Poikonen & Lehtipää 2009, 70; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 7 – 8). Subjektiviivisen varhaiskasvatusoikeuden myötä lapsilla on oikeus osallistua kokopäiväisesti varhaiskasvatukseen perheen työtilanteesta riippumatta (Varhaiskasvatuslaki 540/2018). Kuten edellä mainittu varhaiskasvatuspalveluilla viitataan moninaisiin palveluihin, mutta tässä

tutkimuksessa on haastateltu vanhempia, jotka ovat valinneet varhaiskasvatuspalveluista päiväkodin tarjoaman varhaiskasvatuksen. Päiväkotien tarjoamaa varhaiskasvatusta ohjaavat varhaiskasvatuslaki sekä opetushallituksen valtakunnalliset Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018), joista kunnat ovat tehneet omat kuntakohtaiset suunnitelmat. Päiväkodin arjessa varhaiskasvatusta toteuttavat pedagogisen koulutuksen saanut asiantunteva henkilöstö, joiden kelpoisuusvaatimukset on esitetty Varhaiskasvatuslain (540/2018) luvussa 6. Päiväkodissa varhaiskasvatuksen toiminnasta vastaa aina päiväkodin johtaja.

Päiväkoti ja päivähoito on saanut nykyisen muotonsa 1960-luvun teollistumisen myötä, jolloin naisten siirryttyä työelämään käsitys kotiäitiydestä muuttui (Anttonen 2003, 165). Siinä missä varhaiskasvatus on lapsen oikeus, on varhaiskasvatus ja päivähoito edelleen merkittävä vanhempien vanhemmuutta ja työsäkäyntiä tukeva palvelu. Tällöin varhaiskasvatusta voidaan tarkastella lasten oikeutena ja varhaiskasvatuspalveluja vanhempien oikeutena (Poikonen & Lehtipää 2009, 70; Kekkonen 2014, 260). Tämän päivän varhaiskasvatusta määrittelevät Varhaiskasvatuslaki (540/2018) sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018), joissa ohjeistetaan muun muassa varhaiskasvatusympäristön järjestämiseen, lapsen oikeuteen varhaiskasvatuksessa järjestettävään opetukseen sekä tuen tarpeiden huomiointiin ja niihin vastaamiseen.

Perheiden ratkaisut varhaiskasvatuspalveluiden käytöstä pienten lasten perheissä ovat moninaisia ja niitä on selvitetty muun muassa CHILDCARE-tutkimushankkeessa (Hietämäki ym. 2017). Selvitys osoittaa, että perheiden ratkaisuihin vaikuttaa muun muassa vanhempien työtilanne ennen vanhempainvaapaata, mahdollinen kotihoidontuen kuntalisä, onko perheessä muita alle kouluikäisiä lapsia, sekä saatavilla oleva tieto eri palvelumuodoista (Hietämäki ym. 2017; Karila & Mykkänen 2017).

2.2 Siirtymä tapahtumana ja käsitteenä

Ihmisen elämään kuuluu erilaisia siirtymiä yksilön kulttuuriin katsomatta. Siirtymällä Fabian (2007) tarkoittaa siirtymistä elinympäristöstä toiseen, esimerkiksi kotoa päiväkotiin tai esiopetuksesta kouluun. Brookerin (2008, 4) mukaan siirtyminen kotoa varhaiskasvatukseen on yksi lapsen merkittävimmistä sosiaalisista muutoksista, minkä vuoksi siihen on valmistauduttava huolella. Lisäksi varhaisvuosien siirtymien on tutkittu ennustavan myöhempiä siirtymiä, joita yksilö kohtaa. Johanssonin (2007, 34- 35) mukaan siirtymät voidaan jakaa horisontaalisiin ja vertikaalisiin siirtymiin. Siirtyminen kotoa päiväkotiin varhaiskasvatusta aloitettaessa kuuluu vertikaalisiin siirtymiin, joilla tarkoitetaan ikään liittyviä siirtymiä ympäristöstä toiseen.

Varhaiskasvatusta määrittävässä ja ohjaavassa asiakirjassa, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018), on korostettu varhaislapsuuden siirtymävaiheiden suunnittelun ja arvioinnin tärkeyttä lasten hyvinvoinnin sekä kehityksen ja oppimisen sujuvuuden näkökulmasta (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 20). Yhtenä lapsen elämän ensimmäisistä siirtymävaiheista voidaan tarkastella siirtymää kotoa kodin ulkopuoliseen hoitoon, tässä tapauksessa päiväkotiin. Päiväkodin aloitukseen on alettu kiinnittää yhä aiempaa enemmän huomiota, sillä kyseessä on merkittävä elämänmuutos, josta jokaisella suomalaislapsella on kokemus viimeistään esiopetusvuonna (Karikoski & Tiilikka 2012, 77; Shpancer 2002, 374).

Aloittaessaan päiväkodin lapsi on uudenlaisen arjen edessä, johon kuuluu uudenlainen ympäristö ja siihen kuuluvat toimintatavat, säännöt sekä uudet sosiaaliset suhteet (Rimm-Kaufman & Pianta 2000, 493; Thyssen 2002, 36). Siirtymää ei voida siis tarkastella yksinkertaistaen siirtymistä fyysisestä ympäristöstä toiseen, vaan on huomioitava kaikki edellä mainitut tekijät, joihin lapsen oletetaan sopeutuvan siirtymän myötä (Giallo, Treyvaud, Matthews & Kienhuis 2010). Tällöin lapsen on omaksuttava uusi toimintaympäristö, uudet rutiinit, sosiaaliset suhteet, päivänkulku ja sen rutiinit sekä aikuisen asettamat odotukset, jotka ovat tärkeä askel uuteen ympäristöön liittymisessä (Fabian 2007, 7; Brooker 2008, 45; Giallo ym. 2010,2.).

Siirtymä ei tarkoita ainoastaan uuden omaksumista, vaan myös vanhasta ja tutusta osaltaan luopumista, kun lapsi poistuu tutulta mukavuusalueeltaan, jossa tutut aikuiset, omat vanhemmat, eivät ole koko aikaa läsnä (Fabian 2007, 7). Muutos on siis yksilölle sosiaalisestakin näkökulmasta suuri (Brooker 2008, 4).

Siirtymien sujuvuudessa on lasta ympäröivillä aikuisilla suuri rooli. Jotta siirtymä kotoa varhaiskasvatukseen olisi lapselle mahdollisimman hyvä ja onnistunut kokemus, on ympäröivien aikuisten tärkeä tukea lasta tässä muutoksessa. Prosessissa on tärkeä kuulla vanhempien toiveita ja lasten tarpeita sekä vanhempien kuulla varhaiskasvatuksen käytänteistä ja rutiineista. Tämä mahdollistuu esimerkiksi tutustumiskäyntien ja -jaksojen sekä joko päiväkodilla tai lapsen kotona pidettävien aloituskeskustelujen muodossa (Munter 2002, 35; Dowling 2010, 40 - 42; Karikoski & Tiilikka 2012, 80 - 82; Laaksonen 2018).

Usein siirtymätutkimuksissa teoreettisena lähtökohtana voidaan tarkastella Bronfenbrennerin ekologista teoriaa, jossa yksilö kehittyy vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Eri vuorovaikutusympäristöt Bronfenbrenner jakaa neljään eri tasoon, joita ovat mikro-, meso-, ekso- ja makroympäristöt, joita hän vertaa venäläisiin maatuskanukkeihin, joissa isomman ja laajemman sisältä paljastuu pienempi ja spesifimpi ympäristö. (Bronfenbrenner 1979, 3, 21 -22; Hurme 2014, 63).

Mikrotasolla tarkoitetaan ympäristöä, jonka kanssa lapsi on välittömässä vuorovaikutuksessa ja jossa hän on aktiivinen osallistuja (Gray & MacBlain 2012, 99). Lapsen ensimmäinen vuorovaikutuksen taso onkin usein oma perhe, jonka kanssa lapsi on aktiivisessa vuorovaikutuksessa syntymästään asti. Kun lapsi kasvaa, laajenee hänen vuorovaikutusympäristönsä. Aloittaessaan päiväkodin, lapsi kohtaa toisen mikrosysteemin. Samalla muodostuu mesosysteemi, jolla tarkoitetaan niiden ympäristöjen välisiä suhteita, joissa lapsi on aktiivinen osallistuja (Hurme 2014, 63). Mesosysteemeissä lapsi havainnoi vuorovaikutusta kahden sellaisen ympäristön tai henkilön välillä, joiden kanssa hän itse on aktiivisessa vuorovaikutuksessa, esimerkiksi vuorovaikutus oman vanhemman ja varhaiskasvatuksen opettajan välillä (Gray & MacBlain 2012, 99 - 100). Mesosysteemeissä puhutaan ekologisista siirtymistä, joilla tarkoitetaan sitä, kun lapsi siirtyy

mikrotasolta toiselle, esimerkiksi siirtyy kotihoidosta päiväkotiin (Bronfenbrenner 1979, 6; Puroila & Karila 2001, 208 – 209).

Eksosysteemissä on kyse sellaisten vuorovaikutusympäristöjen olemassaolosta, joihin lapsi ei ole itse suoraan yhteydessä, mutta systeemit välillisesti vaikuttavat häneen, esimerkiksi vanhempien työpaikka (Puroila & Karila 2001, 207). Makrosysteemeillä viitataan esimerkiksi perheen sosioekonomiseen asemaan, jolla on epäsuora vaikutus lapsen mikroympäristöihin (Bronfenbrenner 1979, 26; Gray & MacBlain 2012, 99 – 101).

Tutkimukset osoittavat (ks. esim. Giallo ym. 2010; Margetts, 2007) varhaiskasvatuksen aloituksen merkityksen ja sen, että kyseiseen siirtymään kotoa varhaiskasvatukseen on tärkeää panostaa. Tähän tarpeeseen on vastattu suunnitelmalla aloitusta koskevia ohjeistuksia ja käytäntöjä kehittämällä. Aloitukseen liittyen on olemassa muun muassa kuntakohtaisia käytäntöjä, esimerkiksi Jyväskylän kaupungin Hyvä alku – käytänteet, joissa mainitaan keskustelu huoltajan ja kasvattajan välillä ja tutustumiskäynnit, sekä erilaiset ohjeistukset aloitukseen liittyen, joita on tehty niin vanhemmille kuin varhaiskasvatuksen työntekijöille (ks. esim. Laaksonen & Ylikoski 2017; Toivonen 2017).

2.3 Koko perhettä koskeva muutos

Varhaiskasvatuksen aloitus ei ole ainoastaan lasta koskettava muutos, vaan tätä uutta vaihetta voidaan tarkastella koko perheen prosessina, jolloin se vaikuttaa myös vanhempiin. Oli kyseessä sitten perhepäivähoito tai päiväkoti, perhe-elämä kokee muutoksen. (Karikoski & Tiilikka 2001, 79). Ulkoisesti tarkasteltaessa suurin muutos kotona olleen vanhemman kohdalla on paluu työ- tai opiskeluelämään. Vanhemman työhön paluu onkin usein suurin syy lapsen varhaiskasvatuksen aloitukselle (Dalli 2002, 90; Sauli & Säkkinen 2007, 176).

Perheiden arkea ja ajankäyttöä tutkinut Ylikännö (2014, 137) kuvaa ajankäyttöä syklisenä, jossa elämää suunnitellaan ja eletään päivien, viikkojen ja kuukausien mukaan ja työelämään siirryttäessä, tai palattaessa, työ määrittää perhei-

den ajankäyttöä uudella tavalla. Siksi perheet suunnittelevat ja ennakoivat aloitusta ja paljon ennen kuin se on käsillä (Munter 2002, 35). Kun tähän lisätään lapsen päivähoiton aloitus, joutuvat kaikki perheenjäsenet sovittamaan työelämän, vapaa-ajan, perhe-elämän ja päivähoiton asettamien odotusten ja aikarajojen sisään uudenlaisen arjen alkaessa (Kaskela & Kekkonen 2006, 13.) Lapsen varhaiskasvatuksen aloitus tuo siis mukanaan koko perheen arkeen uudenlaisia reunaehtoja. Sillä jo kotona olleen vanhemman mahdollinen työhön paluu ja täten työn ja perheen yhdistäminen saattaa saada aikaan jännitteitä (Kinnunen & Mauno 2002, 104).

Työn ja perheen välisen suhteen yhdistämisessä nähdään usein ajankäyttöön liittyvät ongelmat, joihin kuuluu esimerkiksi ylityöt ja täten muuttuvat aikataulut sekä töiden kotiin vieminen (Blom & Melin 2006, 219). Toisen vanhemman ollessa kotona lapsen tai lasten kanssa perheen rytmi muodostuu hyvin erilaisesti, ja sitä saattaa rytmittää esimerkiksi erilaiset perhekerhot ja -harrastukset sekä ystävien ja muiden pienten lasten vanhempien tapaaminen. Työelämässä olevien lapsiperheiden vanhemmat haluavat käyttää aikansa perhe-elämään, mutta kokevat työn joskus häiritsevän perhe-elämää ja yhdessä vietettävää aikaa (Kinnunen & Mauno 2002, 103; Blom & Melin 2006, 224).

Konkreettisten arjen muutosten, kuten aikataulujen, lisäksi aloitukseen liittyy paljon usein sanattomaksi jääneitä tunteita, huolta, jännitystä, levottomuutta, innostusta, joita vanhemmat kokevat uuden elämänvaiheen myötä. Edellä mainittujen tunteiden lisäksi vanhemmat kohtaavat päivittäin ero- ja jälleen kohtamisen tilanteita, joissa vanhempi kantaa huolta siitä, että lapsi löytää uudet aikuiset, joihin voi luottaa (Munter 2002, 42). Luottamusta ei rakenneta ainoastaan lapsen ja uusien aikuisten välillä, vaan myös vanhempien ja kasvattajien välillä. Rutasen ja Laaksosen (2020, 354) tutkimus vanhempien ja kasvattajien välisen luottamuksen rakentumisesta toi esiin myös perheiden tarpeen omalle yksityisyydellensä, joka voi osaltaan rajata kasvatusyhteistyön syntyä.

Erotilanteiden lisäksi pienten, alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen alkuun liittyy myös vanhemman syyllisyyden tunteita ja pelko siitä, että kotihoitosta siirtymisellä lapsen turvallinen lapsuus riistetään häneltä (Munter

2002; Dalli, 2002; White ym. 2020, 364). Keltinkangas-Järvinen (2012) korostaakin tässä varhaiskasvatuspalveluiden laadun merkitystä siten, että laadun tulisi olla sillä tasolla, ettei aihetta syyllisyyden tunteeseen ole ja että perheet voivat tehdä ratkaisun aloituksesta hyvillä mielin kotihoidon ollessa mahdotonta. Kuten aiemmin mainittu, keskustelu kotihoidon ja varhaiskasvatuspalvelujen välillä jakaa mielipiteitä ja synnyttää keskustelua erityisesti lapsen kehityksestä ja hoitomuodon valinnan myöhemmistä vaikutuksista. Eerola (2018) summaa aihetta varhaiskasvatukseen lisää luottoa luoden, suomalaisessa tai kansainvälisessä tutkimuksessa ei olisi suurta näyttöä varhaiskasvatuksen vahingollisuudesta lapselle, vaan päinvastoin etenkin matalasti koulutettujen vanhempien lasten kohdalla.

Varhaiskasvatuspalveluissa pyritään osaltaan tukemaan lasten vanhempien vanhemmuutta varhaiskasvatuksen aloitushetkestä alkaen. Aloittaessaan lapset siirtyvät ekologisen teorian mukaisesti tasolta toiselle, kun heidän sosiaalisten suhteiden verkosto laajenee, mutta sama tapahtuu myös vanhemmille. Lapsen siirtyessä kotoa varhaiskasvatukseen, lapsen kasvatusta jakaantuu vanhempien ja varhaiskasvatuspaikan työntekijöiden kesken. Aikuisten keskinäisen vuorovaikutuksen onkin tutkittu olevan avainasemassa turvallisessa siirtymässä ja sopeutumisessa kotoa päiväkotiin (Rutanen & Laaksonen 2020, 368). Suomalaisessa varhaiskasvatuksessa vanhemman ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden välisestä yhteistyöstä on ennen puhuttu nimellä kasvatuskumppanuus, sittemmin kasvatusyhteistyö, joka alkaa aloitusta edeltävästä aloituskeskustelusta, jonka tavoitteena on tutustua ja luoda luottamussuhde niin kasvattajan ja vanhempien kuin kasvattajan ja lapsen välille tukien aloitusprosessin sujumista (Munter 2002, 48; Karikoski & Tiilikka 2012,79).

3 TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Suomalaisessa siirtymätutkimuksessa varhaiskasvatuksen aloitusvaihetta koskevaa tutkimusta on tehty melko vähän verrattuna koulunaloitusta koskevaan tutkimukseen (ks. Rutanen & Laaksonen 2020). Kansainvälisessä tutkimuskontekstissa varhaiskasvatuksen aloitusta ja siirtymää on aiemmin tutkittu muun muassa lapsen ja äidin välisen kiintymyssuhteen ja lapsen sopeutumisen näkökulmista (ks. esim. Crittenden 2000; Dunlop & Fabian 2007).

Aiemmissä siirtymää ja aloitusta koskevissa tutkimuksissa, joissa lasten vanhemmat ovat olleet informantteina on tutkittu muun muassa vanhempien ratkaisuja pienen lapsen hoidon järjestämisestä koskien (Hietamäki ym. 2017; Terävä, Kuukka & Alasuutari 2018) sekä vanhempien ja kasvattajien välisen luottamuksen rakentumista (Laaksonen, 2018). Varsinainen aloitusprosessi sen mukanaan tuomine muutoksineen kokonaisuudessaan perheen näkökulmasta on jäänyt tutkimuksessa vähemmälle huomiolle.

Varhaiskasvatuksen aloituksen ollessa koko perhettä koskeva tapahtuma jossa vanhemmat tekevät ratkaisut ja valinnat koskien aloitusta, on tärkeää tutkia sitä, miten vanhemmat puhuvat varhaiskasvatuksen aloituksesta. Aloitusprosessi on tarkastelussa sen takia, koska siihen liittyy paljon perheen arkea koskevia ratkaisuja ja muutoksia, joita vanhemmat joutuvat miettimään ja ottamaan huomioon uutta elämänvaihetta suunnitellessaan. Siirtymä kotihoidosta varhaiskasvatukseen alkaa vanhempien puheessa heidän pohtiessaan ja suunnitellessaan varhaiskasvatuksen aloituksen ajankohtaa sekä miettiessään varhaiskasvatustalouden muotoa. Aiempi aloitukseen ja siirtymään liittyvä tutkimus esittelee aloituksen prosessia näistä näkökulmista hyvin vähän, eikä se ole ollut aiempien tutkimusten keskiössä.

Tässä tutkimuksessa varhaiskasvatuksen aloitusprosessia tarkastellaan Fabianin (2007) ja Brookerin (2008) esittelemän siirtymäkäsitteen kautta, sekä Bronfenbrennerin ekologista teoriaa hyödyntäen. Perheen arkea koskevia muutoksia ja ratkaisuja käsitellään muun muassa Hietamäen ym. (2017) CHILDCARE-

hankkeessa esiteltyjen vanhempien tekemien lasten hoitoratkaisujen kautta sekä Kaskelan ja Kekkonen (2006) esille tuomien arjen muutosten näkökulmasta.

Tutkimuskysymyksenä tässä tutkimuksessa on: *Millainen on varhaiskasvatuksen aloituksen prosessi perheen arjen näkökulmasta?*

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tämä pro gradu- tutkimus on laadullinen tutkimus, jossa tutkitaan jotakin ilmiötä ja ihmisen sille antamia merkityksiä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 31, Hirsjärvi & Hurme 2017, 17). Tässä tutkimuksessa tutkittava ilmiö on varhaiskasvatuksen aloitus perheen arjen näkökulmasta. Tutkimus on osa Jyväskylän yliopistossa toteutettua *Lapsen siirtymä kotihoidosta alle kolmivuotiaiden päiväkotiryhmään*, joka on Suomen akatemian rahoittaman *Lasten polut varhaiskasvatuksessa* – tutkimuksen osahanke (lisätietoa hankkeesta ks. <https://invisibletoddlerhood.wordpress.com>; <https://www.jyu.fi/edupsy/en/research/project/trace-in-ecec>).

4.1 Tutkimukseen osallistujat ja aineiston keruu

Tämä tutkimus on osa Jyväskylän yliopistossa toteutettua *Lapsen siirtymä kotihoidosta alle kolmivuotiaiden päiväkotiryhmään*, joka on *Lasten polut varhaiskasvatuksessa* – tutkimuksen osahanke. Osahankkeeseen osallistui kuusi alle 1,5-vuotiasta lasta, jotka aloittivat varhaiskasvatuksessa syksyllä 2016. Tämän tutkimuksen informantteina toimivat näiden lasten vanhemmat. Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä, että tutkittavien joukko on pieni (Patton 2002, 4 - 5). Kaikki lapset aloittivat samassa päiväkodissa ja samassa ryhmässä, joka osaltaan vaikutti aloituksen samankaltaisuuteen. Kaikki perheet olivat yhteydessä päiväkotiin palvelusopimuksen allekirjoittamisen merkeissä ja perheille tarjottiin mahdollisuus hyvä alkua – keskusteluun joko perheen kotona tai päiväkodilla. Lisäksi tutkimukseen osallistuvia lapsia yhdistää se, että heistä kukaan ei ole ollut pitkäaikaisesti kodin ulkopuolisessa hoidossa. Tässä tutkimuksessa fokus on vanhempien ajatuksilla ja vanhempien tekemillä ratkaisilla koskien varhaiskasvatuksen aloitusta.

Hankkeen aikana vanhempia haastateltiin kaikkiaan kolme kertaa. Ensimmäinen haastattelu oli ennen aloitusta, toinen haastattelu oli ensimmäisten päi-

väkotipäivien jälkeen, noin neljä kuukautta aloituksesta ja kolmannet haastattelut noin seitsemän kuukautta aloituksen jälkeen. Tähän tutkimukseen valittiin ennen ensimmäistä päivää tehdyt haastattelut. Kahden perheen kohdalla tämä ajankohta viivästyivät aikatauluhaasteiden myötä siten, että haastattelut olivat noin viikko aloituksen jälkeen, muilla ennen varsinaista aloitusta, joko ennen mahdollista tutustumisvaihetta tai tutustumisvaiheen aikana. Tutkimuksessa käytettyjä haastatteluja on yhteensä kuusi kappaletta, joista viidessä haastateltiin ainoastaan äitiä, yhteen haastatteluun osallistuivat molemmat vanhemmat. Tutkimuksen tarkoituksena ei ole vertailla äitien ja isien vastauksia keskenään. Suurin osa haastatteluista suoritettiin haastateltavan kotona, yksi haastatteluista tehtiin haastateltavan valitsemassa paikassa.

Haastattelut on toteutettu käyttäen puolistrukturoitua teemahaastattelua, joka tarkoittaa, että haastattelulla on selkeä perusrunko mutta kaikkia kysymyksiä ei ole lyöty ennalta lukkoon ja haastateltaville esitettiin tarkentavia kysymyksiä heidän kertomansa perusteella (Tiittula & Ruusuvuori 2005, 11; ks. Rutanen & Laaksonen 2020, 355). Valittaessa teemahaastattelua, tiedetään ennalta, että kaikki haastateltavat ovat kokeneet saman. Tässä tutkimuksessa haastatteluiden teemana on ollut varhaiskasvatuksen aloitus ja siirtyminen kotihoidosta kodin ulkopuoliseen hoitoon, joista kaikilla haastateltavilla on oman lapsen tulevan aloituksen myötä omakohtainen kokemus (Hirsjärvi & Hurme 2017, 47). Puolistrukturoidun haastattelun etuna on sen joustavuus, ennalta mietityt kysymykset voidaan esittää tutkittavilla joko samassa tai eri järjestyksessä. Etukäteen suunnitellut teemat ja kysymykset kuitenkin takaavat sen, että haastateltavilta kysytään samoja asioita ja että haastateltava pysyy aiheessa. (Patton 2002, 343; Tuomi & Sarajärvi 2009, 73-75; Hirsjärvi & Hurme 2017).

Tutkimuksen haastatteluissa käytettiin tutkimuskysymysten runkoa (LIITE1), jonka kysymykset tulivat osin kansainvälisestä hankkeesta. Tutkimushaastattelija täydensi ja tarkensi näitä kysymyksiä kysyessä esimerkiksi varhaiskasvatuksen aloituksen käytännöistä. Haastattelijana toimi tutkimushankkeen Suomen koordinaattori Jyväskylän yliopiston varhaiskasvatustieteen professori

Niina Rutanen, joka teki haastattelut joko perheen kotona tai haastateltavien valitsemassa paikassa. Jokaisesta haastattelusta hän kirjoitti lisäksi muistiinpanot, jotka helpottivat tutkijaa haastatteluaineistoon tutustumisessa. Näissä muistiinpanoissa oli muun muassa mainintoja haastateltavan ilmeistä ja eleistä sekä mahdollisista epäröinneistä, tauoista puheessa tai äänenpainon muutoksista.

4.2 Aineiston analyysi

Tämän tutkimuksen aineisto on analysoitu teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä hyödyntäen. Analyysitavaksi valikoitui teoriaohjaava sisällönanalyysi, sillä siinä analyysi ei pohjautu suoraan teoriaan, mutta siinä on kuitenkin teoreettisia kytkeäntöjä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 96). Aineiston analyysi alkaa hyvin samantapaisesti kuin aineistolähtöisessä analyysissä, mutta analyysin edetessä siihen nivoutuu teoria ja ennalta tiedossa olleet käsitteet. Tässä tutkimuksessa keskeisiä analyysiin nivoutuvia ja sitä eteenpäin vieviä käsitteitä ovat siirtymä ja luvussa 2 esitelty teoria, etenkin Hietamäen ja muiden (2017) CHILDCARE-hankkeen tulokset alle 1-vuotiaiden varhaiskasvatuksen järjestelyistä. Hirsjärvi ja Hurme (2017, 35) nostavat esille haastattelumuotoisen aineiston analyysin haasteet, sillä niitä varten ei ole olemassa valmiita ”malleja”.

Aineiston käsittely alkoi haastatteluaineiston muuttamisella tekstiksi eli litteroinnilla. Tässä tutkimuksessa käytettyä aineistoa litteroi kaksi henkilöä, joten oli tärkeää sopia yhteiset käytänteet ennen varsinaisen litteroinnin aloittamista. Aineisto litteroitiin fontilla Calibri ja fonttikoolla 11. Koska tehty tutkimus on analysoitu sisällönanalyysillä, eli on analysoitu puhuttuja sisältöjä, on tärkeää, että litterointi on toteutettu tarkasti (Ruusuvoori & Nikander 2017, 430), kuten tämän tutkimusaineiston kohdalla on toimittu. Litteroitua tekstiä tuli yhteensä 76 sivua.

Tutkimuksesta vastaava professori Niina Rutanen oli kertaalleen muuttanut lasten nimet muistiinpanoihinsa ja haastattelutallenteisiin, mutta tätä tutkimusta ja sen raportointia varten nimet muutettiin vielä kerran anonymiteetin li-

säämiseksi, eikä haastatteluissa mainittuja kaupunkeja tai paikkoja mainita nimeltä. Ranta ja Kuula-Luumi (2017, 420) esittelevät artikkelinsa taulukossa anonymisointitekniikoita, eli mitä tietoja on anonymisoitava ja miten, esimerkiksi uudelleen nimeämällä tai jättämällä pois. Tällä pyrittiin siihen, ettei vanhempia voida tunnistaa tai heti yhdistää samaa aineistoa hyödyntäviin muihin tutkimuksiin.

Aineistoon tutustuminen alkoi osin jo litterointivaiheessa haastattelunauhujen kuuntelulla useampaan kertaan, mutta litteroinnin jälkeen kaikki haastattelut tulostettiin ja ne luettiin huolellisesti läpi useaan kertaan. Tässä tutkimuksessa pätee Ruusuvuoren, Nikanderin ja Hyvärisen (2010, 9) toteamus siitä, että haastattelukysymykset ovat kaikkea muuta kuin tutkimuskysymykset. Aineiston analyysin edetessä tutkimuskysymys tarkentui ja muutti muotoaan monesti, mikä on teoriaohjaavalle tutkimukselle usein tyypillistä. Tässä analyysin vaiheessa tein ensimmäisiä huomioita, joita lukemisen yhteydessä kirjasin ylös tai vaihtoehtoisesti korostin tekstistä joitakin yksittäisiä sanoja tai lauseita. Nämä yksittäiset ilmaukset liittyivät aloituksen eri vaiheisiin, esimerkiksi aloituksen ajankohtaan vaikuttavia tekijöitä tai hoitomuodon valintaan liittyvät ilmaukset. Tämän aineistoon tutustumisen jälkeen haastattelut tulostettiin uudelleen, siten että jokainen haastattelulitteraatti muutettiin eri väriseksi, jotta tietyn värinen teksti pystyttiin yhdistämään tiettyyn haastatteluun.

Huolellisen lukemisen ja aineistoon tutustumisen jälkeen minulla oli mielessään joitain aineistosta havaittuja teemoja, joita tässä kohtaa tarkennettiin, tätä aineiston samankaltaisuuksien perusteella tehtävää ryhmittelyä tai teemoittelua voi kutsua myös klusteroinniksi (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109). Tekstistä korostettiin erivärisin korostuskynin aina yhteen teemaan sopivia ilmauksia. Näin eri värein korostetut ilmaukset alkoivat muodostaa analyysin luokkia. Tässä kohtaa taustalla oli vahvasti Hietamäen ym. (2017) CHILDCARE-tutkimus perheiden lastenhoitojärjestelyistä, jolloin korostetut teemat liittyivät muassa syitä aloitukselle, päiväkodin valintaan liittyvät tekijät, muutokset perheen arjessa, aloituksen käytänteet.

Minulla oli vierelläni koko ajan taulukko, johon sen hetkiset teemat oli kirjattu tietyllä värillä ja saman väristä korostuskynää käyttäen etsittiin aineistosta teemaan sopivia ilmauksia. Aineiston läpiluentaa tehtiin useampaan kertaan tarkastellen ilmauksia ja täsmentäen niiden alle muototutuvia alaluokkia tutkimukselle asetetun kysymyksen näkökulmasta. Analyysin edetessä nämä yläluokat siis vielä hioutuivat ja tarkentuivat ja samalla taulukkoon lisäten aineistosta kuhunkin luokkaan kuuluvia ilmauksia, alkuperäisessä ja pelkistetyssä muodossa. Tämä aineiston analyysirunko on esitelty liitteessä 2 (LIITE2).

Tutkimuskysymyksenä tässä tutkimuksessa on pyritty selvittämään vanhempien puheesta, millainen varhaiskasvatuksen aloitusprosessi on perheen arjen näkökulmasta. Aineistosta on poimittu, millaisia asioita he ovat aloitusta suunnitellessa miettineet ja miten he aloitusta puheessaan kuvaavat. Analyysin jälkeen tästä muodostui 3 pääluokkaa *päätöksenteko aloituksesta, lapsi varhaiskasvatuksen aloittajana, muutokset perhearjessa*, joista viimeisin sisälsi vähiten ilmauksia, mutta se valikoitui silti omaksi pääluokakseen. Näiden pääluokkien alaluokat ja ilmauksia aineistosta esitellään tarkemmin tutkimuksen tulosluvussa.

4.3 Eettiset ratkaisut

Tässä kappaleessa esitellään tämän tutkimuksen kannalta tärkeitä eettisiä ratkaisuja ja näkökulmia. Kuten aiemmin mainittu, tutkimus on osa *Lasten polut varhaiskasvatuksessa* – tutkimushanketta. Tutkimushanke on käynyt läpi Jyväskylän yliopiston tutkimuseettisen toimikunnan eettisen ennakoarvioinnin, ja hankkeen toteutuksessa noudatetaan TENK:n (2019) tutkimuseettisiä periaatteita. Tutkimuksen eettisistä ratkaisuista on keskusteltu tutkimushankkeesta vastanneen professori Niina Rutasen kanssa.

Tutkimuksen teossa yksi keskeinen eettisyyteen liittyvä asia on tutkittavien suoja (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131). Professori Rutanen on ennen tutkimuksen alkua informoinut tutkimuksesta tutkimuspäiväkotia, sen työntekijöitä sekä asiakasperheitä ja hoitanut asianmukaiset luvat tutkimuksen suorittamiselle tutkimuspäiväkodin toiminnasta vastaavilta henkilöiltä. Tietosuojalain (1050/2018)

mukaisesti henkilötietojen käsittelyssä on noudatettu varovaisuutta ja henkilötietojen käsittelyyn sekä tutkimuksen toteuttamiseen on saatu suostumus tutkitavilta itseltään. Lisäksi, tutkimukseen osallistuneita on tiedotettu tutkimuksen tarkoituksesta ja tavoitteista sekä aineiston hankkimiseen ja käsittelyyn liittyvistä seikoista, kuten aineiston keruusta, säilyttämisestä, kenen käytettävissä aineisto on ja miten aineisto lopulta tuhoetaan. Tutkimuskäyttöön kerätyn aineiston käytön tulee aina olla tutkimukseen osallistujalle tiedossa, ja usein aineistojen avoimuus, tunnistettavuus ja jatkokäyttö ovatkin tutkijalle huolenaihe (Kuula & Tiitinen 2010, 446.) Vaikka tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja osallistumisen voisi keskeyttää koska tahansa, kuten tässäkin tutkimuksessa, on silti tehtävä sopimus tutkimukseen osallistumisesta, joka on laillisesti pätevä. Tutkitaville on tiedotettu, että aineistoa käytetään myös mahdollisissa muissa tutkimuksissa. Tässä tutkimuksessa haastatteluäänitteet, muistiinpanot sekä myöhemmin tehdyt litteraatit olivat Jyväskylän yliopiston suojatulla verkkoasemalla. Tutkimusta aloittaessani allekirjoitin sopimuksen tutkimusyhteistyöstä ja tutkimuksen eettisistä periaatteista, jolla sitouduin noudattamaan hyvää tieteellistä käytäntöä. Mahdolliset paperiversiot litteraateista tai muistiinpanoista hävitettiin asianmukaisesti tutkimuksen valmistuttua professori Rutaselta saatujen ohjeiden mukaisesti.

Tutkimusaineistoa käsiteltäessä tärkeitä käsitteitä ovat luottamuksellisuus sekä anonymiteetti (Eskola & Suoranta 1998, 52 Kuula 2006, 200). Tutkimusaineiston ollessa yliopiston verkkoasemalla, olivat sitä käyttävät tahot yhdessä keskustelleet tunnistetekijöistä. Jokaisen haastateltavan sekä lapsen nimi oli muutettu. Näiden lisäksi litteraateista poistettiin tai muutettiin muun muassa kaupunkien, päiväkodin, kaupunginosien sekä seurojen ja harrastepaikkojen nimiä. Vanhempien puhuessa hyvin sensitiivisiä asioita lapsistaan ja perheistään on oltava erityisen tarkkana, että tutkittavien henkilöllisyyden paljastuminen tehdään mahdollisimman vaikeaksi. Myös Mäkinen (2006, 114) korostaa tutkittavien suojaamisen ja anonymiteetin turvaamisen tärkeyttä.

Eskola ja Suoranta (1998, 53) mainitsevat tutkimuskohteen hyväksikäytön, jolla tarkoitetaan sitä, mikä hyöty tutkimuksesta on tai kuka siitä hyötyy. Tässä

tutkimuksessa tarkoitus on selvittää vanhempien ajatuksia varhaiskasvatuksen aloituksesta sekä heidän ratkaisujaan koskien lapsen varhaiskasvatuksen aloitusprosessia. Saatuja tuloksia soveltaen, voitaisiin mahdollisesti tehdä päiväkodeille ja kunnan toimijoille vanhempien ajatuksia selvemmiiksi, esimerkiksi jos perheet jäivät kaipaamaan aloitusprosessista jotain. Tämä palvelisi kuntien palvelujen kehittämistä.

Tutkimuksen tavoitteena on Uusitalon (1991) mukainen totuuteen pyrkiminen ja siksi tutkimuksen raportoinnissa on pyritty noudattamaan yleisesti hyvää tieteellistä käytäntöä siten, etteivät tulokset aiheuta harmia tai loukkaa tutkimukseen osallistuneita henkilöitä ja lisäksi raportoinnissa on huolehdittu rehellisyydestä, tarkkuudesta sekä yleisestä huolellisuudesta (Kuula 2006, 137 & Hirvonen 2006, 31). Lisäksi tutkija on pitänyt mielessään, että ihmisiin kohdistuvassa tutkimuksessa eettisenä perustana ovat ihmisoikeudet ja tutkittavien kunnioittava ja arvostava kohtaaminen (Tuomi & Sarajärvi 2008, 128).

5 TULOKSET

Tässä tulosluvussa vastataan tutkimukselle asetettuun tutkimustehtävään, millainen on varhaiskasvatuksen aloituksen prosessi perheen arjen näkökulmasta. Tulosluku on jaettu kolmeen alalukuun, jotka ovat aineiston analyysin myötä syntyneet analyysin kolme pääluokkaa ja vastaavat osaltaan tutkimuskysymykseen.

Alaluvussa 5.1, *päätöksenteko aloituksesta*, käydään läpi vanhempien syitä aloitukselle ja sen ajoittumiselle. Lisäksi avataan vanhempien puhetta hoitopaikan valinnasta, eri mahdollisuuksista sekä tekijöistä, jotka vaikuttivat lopulliseen valintaan. Seuraavassa alaluvussa, *oma lapsi varhaiskasvatuksen aloittajana*, vanhemmat kertovat omista lapsen kohdistuvista huolista koskien aloitusta. Lisäksi aloitusta lapsen näkökulmasta tarkastellaan sopeutumisen ja uuden oppimisen lähtökohdista. Viimeisessä alaluvussa, *muutokset perheen arjessa*, esitellään vanhempien ajatuksia muuttuneesta tai muuttuvasta perhearjesta. Analyysin myötä keskeisiksi nousivat hoidon aloituksen käytänteistä hoitoajan miettiminen sekä konkreettiset vaikutukset arkeen.

5.1 Päätöksenteko aloituksesta

Haastatteluissa perheiltä kysyttiin *aloituksen syytä*, joka kaikilla vastaajilla oli joko työhön tai opiskeluun liittyvä. Kotona olleet äidit palasivat hoitovapaalta joko töihin tai opintojen pariin, joko jatkaen aiemmin aloitettuja opintoja tai aloittaen uudet opiskelut. Kahdella aloittajalla isä oli lapsen kanssa kotona juuri ennen päiväkodin aloittamista tai aloituksen aikana. Haastatteluista ei kuitenkaan käynyt ilmi sen yksityiskohtaisemmin, olivatko isät kotona vanhempainvapaan turvin vai haastattelujen ajankohta huomioiden, esimerkiksi kesälomalla.

Opiskelunsa aloittavilla äideillä kyse oli *sattumalla saadusta opiskelupaikasta tai halusta päästä opiskelemaan*. Opintonsa aiemmin aloittaneilla äideillä opintoihin palaaminen oli enemmän pakon sanelemaa, kuten he itse kuvailivat, sillä opinnot

oli mahdollista keskeyttää vuodeksi äitiysvapaan myötä: *”Oon ollut vuoden poissa, niin piti jatkaa opintoja”* ja *”opintoihin saa vuoden vapaata”*.

Työssäkävivistä äideistä toinen ei eritellyt tarkemmin, miksi juuri nyt oli aika palata töihin. Toinen työelämään palanneista äideistä mainitsi taloudellisen tilanteen vaikuttavan aloitusajankohtaan perhevapaan päättymisen jälkeen. Kesustellessaan aloituksen ajankohdasta ja aloituksen syistä, hän vahvisti haastattelijan tulkinnan siitä, että perhevapaiden loppuminen oli yhteydessä pieneen hoitorahaan, joka vaikutti töihin palaamiseen. Perheiden taloudellinen tilanne ei muiden haastatteluissa mainittu aloitukseen vaikuttavaksi tekijäksi.

Aloitukseen liittyi vahvasti myös vanhemman oma tunnekokemus ja vanhemman valmius lapsen siirtymään kotihoidosta varhaiskasvatukseen. Kaksi vanhemmista oli harkinnut varhaiskasvatukseen siirtymistä kotihoidosta jo reilua puolta vuotta aiemmin. He kuitenkin kokivat, *etteivät olleet itse valmiita muutokseen*. Molemmat vanhemmat puhuivat *omasta jännityksestään* ja siitä kuinka *kamalalta tuntuisi jättää itkevä lapsi päiväkotiin*. Yksi opiskelunsa aloittavista vanhemmista koki *ristiriitaisia tunteita siitä, että lapsi ei ollut täyttänyt vielä kolmea*, kuten hän oli aiemmin suunnitellut lapsen olevan aloitushetkellä.

Osa vanhemmista kuitenkin koki muutoksen positiivisena, jopa helpotukselta. Kesän kotona ollut isä kertoi aloituksen tuntuvan helpotukselta kesän jälkeen. Hän työskenteli samalla lapsen ollessa kotona ja koki muutoksen tuovan mukanaan rutiinit arkeen. Kolme vuotta kotona ollut Helmin äiti kertoi *koulun aloituksen tuntuvan pelastukselta, koska koki ettei jaksanut enää olla kotona*. Lauran äiti viittasi aloituksen tuomaa tunteeseen sanomalla: *”onhan tässä jo oltukin kotona”*. Tämän voidaan nähdä viittaavan muutokseen positiivisena.

Puhuttaessa *hoitopaikan valinnasta*, päiväkotia ei ole kaikille haastateltaville ollut automaattinen valinta. Kuudesta haastateltavasta vain kaksi perhettä piti päiväkotia ensisijaisena vaihtoehtona, eivätkä kysyttäessä joko maininneet muita mahdollisuuksia tai pitäneet niitä vartenotettavina vaihtoehtoina.

Musta tuntu et perhepäivähoito se tarvis olla tosi jotenki niinku, et se ei välttämättä heti eka tyyppi oo semmonen niinku et siin on tosi paljo kiinni niinku henkilökemiasta ja muutenki sillee et se ei oo nii välttämättä valvottua ja sillee jotenki tuntu et päiväkotia ehkä enemmän (Helmin äiti)

Vaihtoehtona päiväkodille yksi vanhemmista mietti isovanhempia: *”ja sitten kyllä pohdin kaikkia näitä isovanhemmista-”*. Useampi vanhempi mietti myös perhepäivähoitoa ensisijaisena vaihtoehtona päiväkodin sijaan: *”Mullahan oli ihan varma visio et Ilmari tulee meneen perhepäivähoitajalle, et mähän olin puhunu jo ku se syntyy et sitte ku se menee”* ja *”alun perin oli suunnitelma löytää joku kiva perhepäivähoitaja”*.

Hoitopaikkaa mietittäessä ja lopullista valintaa tehdessä vanhemmat etsivät tietoa internetistä, mutta pitivät merkityksellisenä tekijänä tuttavilta kuultuja kokemuksia. Tuttavien kokemukset saattoivat toimia aiempia valintoja poissulkemalla, esimerkiksi kaksi vanhemmista muutti mieltään perhepäivähoitajasta kuulemansa perusteella, jolloin heitä kehoitettiin miettimään valintaa vielä uudelleen. Tuttavien kokemukset olivat niin eri hoitomuotojen välillä kuin esimerkiksi Tapion äidillä, jolta oli tuttavan kautta kokemus myös kunnallisten ja yksityisten päiväkotien välillä.

No tää kyseinen henkilö on ollu perhepäivähoitajana et just lopetti perhepäivähoitajan hommat ni silleen niinku ties noita perhepäivähoitajista jonku verran (kaupunki) alueella ja sitte tietysti sitä kautta ku on opiskellu lastenhoitajaks ja sitten niinku ollu työharjoittelussa ja silleen niinku kuullu kokemuksia ni silleen luotin silleen niinku sen sanaan mitä se on niinku kuullu ja (Lauran äiti)

Sitteku läheinen sukulainen on perhepäivähoitaja niin niin tota hän sano mulle et mieti nyt vielä tota kun hän näkee niin paljo niit perhepäivähoitajii jotka ei tee lasten kans yhtää mitää siellä puistossa tai näi et päiväkodissa on se et jos yhdellä on huono päivä tai jotain ni siellä on niitä muita ohjaajia niinku et mieti mietin pitkään no joo sit vaihtu tähän päiväkotiin kuitenkin et mulla oli semmonen ajatus päässä et perhepäivähoitajalle se menee (Ilmari äiti)

-et yksityinen on ois semmonen missä ehkä ei sit kuitenkaan kasvateta niitä ryhmiä ja sitten kunnallisesta että niin kun kunnallisessa ei aina oteta sijaisia ja siellä ne menee kokoajan vähän niin kuin maksimaalisilla ryhmillä ja ylikin ja mulla on ystävä joka on pitkään tehny kunnallisessa töitä ni kun sen juttuja on kuuunnellu niin on ollu aika semmonen selkee et noin pientä halua vielä viedä semmoseen (Tapio äiti)

Tuttavien kokemukset toimivat myös päätöstä vahvistavina tekijöinä, kuten Marian äiti kuvailee: *”Läheisen sukulaisen ystävä on töissä siellä toisessa yksikössä*

– päätin sitten häneltä kysyä toimintaperiaatteesta”. Osalla vanhemmista aloittava lapsi oli toiselle vanhemmalle ensimmäinen, mutta puolison vanhempien lasten myötä vahvistui tunne päiväkodista varhaiskasvatuspaikkana. Ilmarin isä kertoo vanhemman lapsen olleen pienestä asti päiväkodissa ja lapsen *”pärjänneen hyvin”*. Myös oma kokemus painoi vaakakupissa Tapion äidillä: *”Mä oon ite ollu työkokeilussa ... – tuttua toimintaa”*.

Lopulliseen valintaan haastateltavilla vaikutti myös uudenlaisen arjen toimivuus ja siihen keskeisenä kuuluva varhaiskasvatuspaikan sijainti. Useampi vanhempi viittasi sijainnin olevan keskeinen tekijä valinnassa. Sijainnin merkitystä perusteltiin perheen autottomuudella, ajan säästämällä aamuisin ja sillä, jos kesken päivän sattuisi jotain, sijaitsee päiväkotiki lähellä vanhempaa.

5.2 Oma lapsi varhaiskasvatuksen aloittajana

Puhuessaan kodin ulkopuolisen hoidon aloituksesta, vanhempien puheessa kuuluu myös aloituksen vaikutukset lapseen, se miten lapsi sopeutuu sekä hyötyy kodin ulkopuolisesta hoidosta, mutta myös mitkä asiat lapsen aloituksessa vanhempia huolettavat.

Vanhemmat puhuivat lapsen sopeutumisesta uuteen ympäristöön ja miten vanhemmat osaltaan tukivat sopeutumista tutustumiskäytäntöä hyödyntäen. Tutustumisen toteutus ja suhtautuminen tutustumisen tarpeellisuuteen vaihteli kuitenkin haastateltavien kesken. Osalle tutustuminen oli ehdottoman tärkeä, kuten Venlan äidille, joka siirsi lapsen aloitusta eteenpäin sanoen, että aiemmin aloittaessa tutustumisjakson järjestäminen olisi ollut mahdotonta. *”Tuntuu hurjalta jos ei tutustuisi että tänne te nyt jäätte”*. Myös Lauran äidin toteamuksesta pystyy tulkitsemaan tutustumisen olleen tärkeä osa aloituksen prosessia. Moni vanhempi kuvaili tutustumisjakson käytännön toteutusta, kuinka useasti he kävivät tutustumassa ja mitä tutustuminen sisälsi tai mitä päiväkodin työntekijöiden kanssa oli tutustumisesta ja hoidon aloituksesta puhuttu, esimerkiksi onko tarpeen nukkua päiväunia tutustumisjakson aikana päiväkodissa. Tutustumisessa puhututti myös aloitusajankohta ja se, että kesäaikaan saattaa paikalla olla hie-

man ”eri miehitys” kuin normaalisti, jolloin tutustuminen ei palvelisi lapsen tutustumista päiväkodin aikuisiin. Yhdessä perheessä ei oltu käyty tutustumassa päiväkotiin palvelusopimuksen allekirjoituskertaa lukuun ottamatta. Ilmarin isä perustelikin valintaa siten, että ”parempi kun ei oo niin tottuu heti siihen mitä on myöhemminkin”.

Tutustumisen lisäksi perheet puhuivat lapsen sopeutumisesta erotilanteiden käsittelyn kautta. Perheiden puheissa vaihteli luotto oman lapsen pärjäämiseen, johon vaikutti muun muassa se, ettei lapsi ole enää niin kiinni kotona olleessa vanhemmassa. Erotilanteissa vanhempien puheessa kävi ilmi myös jännitys, joka heillä on päiväkotiin jäävän lapsen ja tämän tunteiden puolesta.

Toissapäivänä puhuttiin et me niin tiedetään se ilme ku me lähetään ku me jätetään se pettyny ilme ku se (tauko) se niinku Marian valahtaa semmoseen että että miten te voitte tehdä mulle tän sillä on ollu semmonen tietynlainen ilme ku se on pettyny – ja se on kontillaan oikein dramaattisesti (Marian äiti)

Vanhemmat puhuivat myös lasten arkirytmistä ja Venlan äiti kertoi *pyrki-neensä päiväkodin rytmiin*, jotta aloitus helpottuisi. Toinen mikä kuului vanhempien puheesta uudenlaiseen arkeen sopeutumisen näkökulmasta, oli *pohdinnat hoitoajoista ja päiväkotiviikon rakentumisesta ja sen pituudesta*. Kuudesta aloittavasta lapsesta ainoastaan yksi aloittaa kokopäiväisesti, sillä muiden kohdalla vanhemmat ovat pyrkieneet osittaiseen viikkoon päiväkodissa ja alkuun lyhyempiin päiviin. Marian ja Tapion äidit esimerkiksi kertoivat hoitoajasta puhuttaessa perjantain olevan aina kotipäivä ainakin aluksi, jolloin aikaa kotona olemiseenkin jäisi.

Aloituksen vaikutukset lapsiin ja lapsen kohtaamat muutokset tulivat osiin esiin *vanhempien huolipuheen kautta* ja millaisia huolia vanhemmilla on aloituksesta ja oman lapsen pärjäämisestä. Haastatteluissa useammalta vanhemmalta kysyttiin, millaisista asioista he ovat päiväkodin henkilökunnan kanssa puhuneet tai mistä aikovat puhua koskien lapsen aloitusta. Monen vanhemman puheessa mainittiin käytännön asiat, kuten ne *missä lapsi tarvitsee vielä apua*, ruokailu, pukeminen ja wc-käynnit, arkirytmiiin liittyvät asiat, kuten *nukahtaminen*. Sekä Venlan että Ilmarin äidit kertoivat nukuttavan lapsensa usein rinnalle ja miettivätkin, miten päiväkodissa nukahtaminen mahtaisi sujua.

Lapsen ikä tuli esille useamman vanhemman puheessa ja vanhemmat miettivätkin lapsen pärjäämistä iän kannalta, kuten esimerkiksi Ilmarin äiti pohti: *”Onko se liian pieni sinne?”*. Ikään liittyen vanhemmat nostivat puheessaan esiin myös lapsen kuulemisen tärkeyden ja sen, että pieni lapsi tarvitsee vielä paljon läheisyyttä. Turvan ja läheisyyden saaminen sekä lapsen kuuleminen oli useamman vanhemman mielessä lapsen aloituksen näkökulmana.

Mä oon ainakin ite kokenu et sen lähellä ja sen kanssa on niinku sillon ku se kaipaa turvaa ja semmosta läheisyyttä (tauko) ni sillon ku sen antaa sillä hetkellä sille sen pienen ajan s isit se sillä pärjää tosi pitkälle et tosi vähän se kaipaa huomiota mut sit kus tavallaan jos se sitä tulee aikuiselta hakemaan – ni hetken pitää sylissä ni tekee sille tosi hyvää (Lauran äiti)

Varhaiskasvatuksen aloitusta tarkasteltiin myös lapsen kehityksen näkökulmasta ja lasta uutta oppivana yksilönä. Vanhempia huojensi työntekijöiden puhe siitä, että jokaisen lapsen kohdalla toimitaan yksilöllisesti ja myös se, että päiväkodissa on tarjolla sellaisia aktiviteetteja, joita vanhemmat eivät itse pysty kotona lapselleen tarjoamaan.

Muutamassa perheessä lapsi oli haastatteluhetkellä jo aloittanut päiväkodissa ja vanhemmat kertoivat huomanneensa lapsen kehityksen aloituksen jälkeen. *”Sit se istu siellä potalla kun muutkin oli ollut”* Ilmarin äiti kuvailee Ilmarin aloituksen vaikutuksia lapseen. Lisäksi hän kuvaili lapsen sanvaraston laajenneen lyhyessä ajassa aloituksen jälkeen. Vanhempien puheessa mainittiin myös sosiaalisten suhteiden merkitys ja se, että *”lapsi oppii olemaan muiden kanssa”*. Lauran äiti totesi Lauran leikkivän aiempaa enemmän kotioloissa aloituksen myötä Lasten todettiin kasvaneen jo muutamassakin päivässä, jonka voidaan tulkita olevan aloituksen tuomia etuja ja positiivisia vaikutuksia lapselle.

5.3 Muutokset perhearjessa

Viimeisen pääluokan, koko perhettä koskevat muutokset aloituksen myötä, alle muodostui kolme alaluokkaa, jotka ovat jaksaminen, vanhemman tunnekokemus ja pohdinnat arjen uudelleen järjestäytymisestä.

Lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa kotona ollut vanhempi siirtyy työelämään tai opiskelujen pariin. Arjen uudelleen järjestyminen ja järjesteleminen puhutti vanhempia. Lauran äiti kuvailee muutoksen olevan suuri myös hänelle itselleen, sillä hän on ollut kotiäitinä 3,5 vuotta ja nyt aloittaa opiskelut. Päiväkodin aloituksen ollessa tiedossa on perheissä alkanut uuden arjen odotus, ja tätä väliaikaa vanhemmat ovat kuvanneet hampaiden kiristelyksi. Uutta rytmiä on myös odotettu, kun arjen toistuvat rutiinit, kuten ruokailu ja ruuanlaitto helpottuvat.

Uudenlaisen muutoksen edessä vanhemmat jäsentelevät tulevaisuuttaan ja perheensä arkea. Vanhempien puheissa kuuluu pohdinnat siitä, miten uudenlainen arki saadaan toimimaan ja onko esimerkiksi omille harrastuksille aikaa vai tapahtuuko kaikki jatkossa yhdessä perheenä. Arjelle tehdään myös selviä struktuureja, että esimerkiksi töitä tai kouluhommia ei viedä kotiin ja tehdä lapsen edessä ja että illat pyhitetään perheen yhteisiin puuhiin ja lapsen kanssa leikkimiseen ja touhuamiseen.

Arjen uudelleen järjestämisen ohella puheista kuului viittaukset vanhemman jaksamiseen. Toisaalta vanhemmat pohtivat jaksamista arjen hallinnan näkökulmasta ”onko tuleva arki kaaosta”, mutta myös miten uudenlainen arki lisää jaksamista oman lapsen kanssa. ”Kun on ollut päivän töissä, on enemmän energiaa iltaisin olla lapsen kanssa”.

Uudenlainen arki mietityttää vanhempia myös tunnetasolla ja aloitukseen liittyy vahvasti vanhemman oma tunnekokemus. Tutkimukseen osallistuneiden vanhempien tunteet vaihtelivat laidasta laitaan ja jo yhden vanhemman puheessa saattaa esiintyä useamman kaltaisia tunnekokemuksia aloituksesta. Ilmarin äiti herkistyy haastattelun alussa, kun hän muistelee omaa jännitystään lapsensa aloittaessa päiväkodissa. Haastattelun loppupuolella hän kertoo kuitenkin olleensa yllättynyt siitä, miten paljon helpompaa aloitus oli kun mitä hän oli osannut odottaa. Aloitusta vanhemmat kuvailevat ”sairaana” isoksi asiaksi, mikä viestii vanhemman tunteesta ja siitä, miten vakavasti he aloitukseen suhtautuvat. Vanhemmat kuvailevat myös negatiivisia tunteita, jotka liittyvät omasta lapsesta erossa olemiseen ja päiväkodin alun sujumiseen. ”Saadaanko arki toimimaan

niin, että ollaan tyytyväisiä meidän elämään”. Tämä vanhemman ajatus kuvastaa tulevaan arkeen liittyviä tunteita. Puheessaan vanhemmat arvioivat myös aloituksen sujumista: ”aloituksen jälkeen on mennyt paljon paremmin”.

6 POHDINTA

6.1 Varhaiskasvatuksen aloituksen rakentuminen vanhempien puheessa

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaisena varhaiskasvatuksen aloituksen prosessi näyttäytyy perheen näkökulmasta vanhempien puheessa. Aineiston analyysiä käsitellessä luvussa esiteltiin analyysistä muodostuneet pääluokat, jotka olivat *päätöksenteko aloituksesta, lapsi aloittajana sekä muutokset perhearjessa*. Näitä tulosluvussa avattuja luokkia voi karkeasti tarkastella myös kronologisesta näkökulmasta, ennen aloitusta (päätöksenteko aloituksesta), aloituksen aikana (lapsi aloittajana) ja aloituksen jälkeen (arjen muutokset).

6.1.1 Ennen aloitusta

Varhaiskasvatuksen aloitusprosessi alkaa jo ennen varsinaista aloitusta. Tässä ”ennen”-vaiheessa vanhemmat pohtivat aloituksen ajankohtaa sekä mikä lopulta vaikutti aloitushetkeen. Toinen keskeinen tekijä aloitusajankohdan lisäksi ennen aloitusta on varhaiskasvatuspaikan valinta. Tutkimuksen teoriaosassa mainittiin, että vanhemmat voivat valita ja yhdistellä eri mahdollisuuksista itselleen sopivimman.

Aiempien tutkimusten ja selvitysten kohdejoukkona on usein äidit, jotka ovat lapsen iän perusteella työhön siirtymisen ja kodin ulkopuolisen hoidon tarpeen liittyvien kysymysten äärellä. Tässä tutkimuksessa kotona olon pituuteen vaikuttavia tekijöitä olivat mahdolliset vanhemmat sisarukset, taloudelliset syyt sekä opiskelupaikan mahdollistaman äitiysvapaan pituus. Useista selvityksistä (ks. esim. Hietämäki ym. 2017, Lammi-Taskula & Salmi 2014) on pääteltävissä, että oletusarvoisesti äidit ovat isää useammin kotona hoitamassa lasta vanhempainvapaalla sekä sen jälkeen. Hietämäen ym. (2017) mukaan perheiden kotihoitoon päätymiseen vaikutti muun muassa vanhempien alhainen koulutus sekä

kotiin jääneen vanhemman asema työmarkkinoilla. Mikäli vanhempi ei ollut työsuhteessa lapsen syntyessä ja ollessa pieni, todennäköisemmin lasta hoidettiin kotona pidempään, jopa 81 prosenttia pienten lasten perheistä.

Ennen aloitusta perheet pohtivat, milloin aloittavat. Yksi vanhempia mietittäneistä aiheista oli lapsen ikä. Tässä tutkimuksessa kaikki päiväkodin aloittaneet lapset olivat aloitushetkellä alle kolmevuotiaita. Haastateltujen vanhempien lapset ovat aloittaneet kodin ulkopuolisessa hoidossa alle 3 - vuotiaina ja kaikissa tapauksissa aloituksen ajankohtaan on vaikuttanut kotona olleen vanhemman työ- tai opiskeluelämään siirtyminen. Salmen ja Lammi-Taskulan (2014, 32) selvitys osoittaa, että valtaosa äideistä on siirtynyt työelämään nuorimman lapsen täytettyä kolme vuotta. Kekkosen (2014, 262) perheille esittämän kyselyn mukaan vanhemmat, joiden nuorin lapsi oli alle 3-vuotias, lapsia hoidettiin kotona joko vanhempien, isovanhempien tai palkatun hoitajan toimesta. Tämän tutkimuksen aineistohaastatteluissa tai tuloksissa vanhemmat eivät nimenneet suoraa syytä aloitushetken valikoitumiselle, vaikkakin yksi vanhemmista kertoi syyn olleen taloudellinen hoitorahan ollessa pieni perhevapaan päättymisen jälkeen. Iso osa vanhemmista kuitenkin pohti lapsen ikää, mutta se ei kuitenkaan lopulta ollut ratkaiseva tekijä aloitukselle.

Tässä tutkimuksessa nousi keskeisenä esiin myös vanhempien sanoittama kokemus omasta tunteesta ja sen merkityksestä aloitusprosessissa. Oma voimakas tunne saattoi olla jopa aloituksen ajankohtaan vaikuttava tekijä, kahden äidin muuttaessa aloitushetkeä myöhemmäksi oman valmiutensa vuoksi. Aiemmin aloitustutkimuksen kentällä on tehty joitain tutkimuksia vanhempien tunteista (ks. White ym. 2020), mutta yleensä tutkimusten näkökulma on saattanut olla esimerkiksi kiintymyssuhteesta, jossa tarkastellaan lapsen kokemaa eroahdistusta (ks. esim. Ahnert, Gunnar, Lamb & Barthel). Dalli (1999) kuvaa tutkimuksessaan, että tällöin vanhempien on tärkeä alkaa luoda luottamusta aloitusta ja päiväkotia kohtaan. Suomessa luottamuksen rakentumista on tutkinut mm. Laaksonen (2017) sekä Laaksonen ja Rutanen (2020).

Ennen aloitusta perheet pohtivat oikeaa varhaiskasvatuspalvelun muotoa omalle lapselleen. Tässä tutkimuksessa vanhempien puheessa oli pohdintaa perhepäivähoidon ja päiväkodin välillä. Kuten tässä tutkimuksessa, niin myös Kekkonen (2014) raportoiman kyselyn mukaan perheet valitsivat useammin päiväkodin kuin perhepäivähoidon. Tässä tutkimuksessa hoitomuodon valintaan vaikutti pohdintojen jälkeen tuttavilta kuultu kokemus eri hoitopaikkojen väliltä. Vanhempien tuttavilta kuultuja kokemuksia, ajatuksia ja suosituksia voi tarkastella Bronfenbrennerin (1979, 26) eksosysteemin kautta. Aloittavalla lapsella ei ole suoranaista suhdetta vanhemman tuttaviin, vaan suhde näihin tuttaviin ja heidän ajatuksiinsa on välillinen vanhempien kautta, mutta vaikuttaa lapseen. Muissa tutkimuksissa hoitopaikan valinta on ollut yhteydessä mm. vanhempien koulutukseen, korkeammin koulutettujen vanhempien lapset ovat useammin hoidossa päiväkodissa (Kekkonen 2014).

Kuultujen kokemusten ohella, toinen valintaan vaikuttava tekijä oli mahdolliset omat kokemukset. Tässä tutkimuksessa aloittaneista lapsista kahdella oli vanhempia sisarusia, joiden isien omat kokemukset puolsivat päiväkotia perhepäivähoitoa enemmän. Hietamäen ym. (2017, 49) tutkimuksessa tuttavien esittämät suositukset eivät olleet yhtä merkittävässä roolissa valinnan suhteen kuin esimerkiksi varhaiskasvatuspaikan ilmapiiri, kodinomaisuus tai omat aiemmat kokemukset.

Lopullisessa hoitopaikan valinnassa sijainti nousi keskeiseksi tekijäksi niin tässä tutkimuksessa kuin Hietamäki ym. (2017, 48) tekemässä selvityksessäänkin. Lapsen varhaiskasvatuspaikan sijainnin katsotaan olevan merkittävä tekijä jo yksin arjen järjestämisen näkökulmista.

6.1.2 Aloituksen aikana

Aloituksen ollessa siinä pisteessä, että valinta paikasta on tehty ja aloituspäivä on lyöty lukkoon, on aika alkaa ”valmistella” omaa lasta konkreettisesti aloitukseen. Sekä Fabian (2017) että Giallo ym. (2010) ovat tutkineet ja kirjoittaneet erilaisista ”siirtymä-ohjelmista” ja niiden arvioinnista. Suomessa ”siirtymä-

ohjelmien” sijaan on tuttavallisempaa puhua varhaiskasvatuksen tutustumisjaksoista. Tässä tutkimuksessa perheiden tutustumiskäytännöt ja -toteutukset olivat hyvin yksilöllisiä ja vaihtelivat siitä, ettei tutustumista järjestetty aina useamman päivän mittaisiin tutustumisjaksoihin. Vanhemmat pitivät tutustumista lapselleen jopa niin tärkeänä, että sen puuttuminen olisi koettu lapsen siirtymän ja aloituksen kannalta huonoksi. Sekä Munter (2002) että Karikoski ja Tiilikka (2012) ovat kirjoittaneet tutustumisjakson merkityksestä ja tärkeydestä lapsen sopeutumisen kannalta. Kuten Karikosken ja Tiilikan (2012, 80) kuvauksessa myös tässä tutkimuksessa, joidenkin perheiden luona kävi tulevan ryhmän työntekijä tutustumassa perheeseen lapsen kotiympäristössä. Tutustumisen tavoitteena on lapsen tutustuminen uuteen ympäristöön, kun hän siirtyy mikrotasolta toiselle. Toinen tärkeä tavoite on uusiin ihmisiin tutustuminen rauhassa oman turvallisen aikuisen kanssa, jolloin nähdessään oman vanhemman vuorovaikutuksessa tulevan ryhmän työntekijän kanssa, lapsi alkaa luottaa myös uuteen aikuiseen.

Osana aloitusprosessia vanhemmilla oli myös huolia liittyen aloitukseen. Huolet liittyivät lapsen näkökulmasta usein toistuviin rutiineihin ja niihin liittyvään avun tarpeeseen, kuten ruokailuun, pukeutumiseen tai pottailuun. Myös Kaskelan ja Kekkosen (2006, 41) tutkimus osoittaa, että huolet ja kysymykset liittyvät usein ennakkoajatuksiin sekä käytännön sujumiseen ja uudenlaisen arjen alkamiseen. Aloituskeskustelu ja vuorovaikutus päiväkodin työntekijöiden kanssa ovat Karikosken ja Tiilikan (2012) sekä Karilan (2006, 95) mukaan ratkaisevassa asemassa näissä huoliin liittyvissä keskusteluissa. Avoin ja toisia kunnioittava vuorovaikutus mahdollistaa tilan, jossa vanhemmat voivat jäsentää omia tunteitaan sekä esittää arjen kannalta tärkeitä kysymyksiä, mutta myös kokenut henkilöstö voi perheitä neuvoa ja täten tukea aloituksessa (Kaskela & Kekkonen 2006, 42).

Huolten ja kysymysten lisäksi perheillä on myös odotuksia ja toiveita. Tässä tutkimuksessa odotuksista puhuttiin enemmän lapsen näkökulmasta siten, että aloituksen myötä lapsi oppii uusia asioita. Tämä liittyy vahvasti siihen, että vanhemmat luottavat lapsen omaksuvan uuden oppimisympäristön ja sen mukana tulevat ihmiset, odotukset ja rutiinit (Fabian 2017, Brooker 2008).

Kinnunen ja Mauno (2002, 100) ovat tutkineet työn ja perhe-elämän yhdistämistä ja ovat todenneet äitien olevan yleensä joustavampia työaikojen suhteen. Tässäkin tutkimuksessa äidit sanoittivat lapsen hoitoajan määräytyvän pitkälti heidän aikataulujensa mukaisesti, eikä isien työajoista puhuttu niissä perheissä, joissa äiti esimerkiksi opiskeli ja isä kävi töissä. Lapsen sopeutumiseen pyrittiin vaikuttamaan helpottamalla aloitusta ainakin aluksi järjestämällä lapsen hoito osa-aikaisesti niin, että lapsen hoitoviikko oli valtaosalla tutkimukseen osallistuneista lyhyempi lapsen aloittaessa päiväkodissa.

6.1.3 Aloituksen jälkeen

Kun aloitusprosessia tarkastellaan aloituksen jälkeisen vaiheen näkökulmasta, nousi vanhempien puheissa keskeiseksi muuttuva arki. Perheiden arki on usein syklistä ja etenee tiettyjen arkea rytmittävien rutiinien toistuvuus. Nyt perhe-elämä saa uuden rytmittäjän arjen muuttuessa. Joko, vanhempi alkaa rakentaa itselleen uudenlaista arkea pitkän kotona olon jälkeen tai sitten arjen palapeliä mietitään toimivaksi yhdessä perheenä. Suomen Akatemian rahoittama Paletti-tutkimus on tutkinut lapsiperheitä ja heidän arkeaan.

Siinä missä vanhemmat kuvailevat, että kun on saanut olla päivän töissä, on enemmän energiaa touhuta iltaisin oman lapsen kanssa, pohtivat vanhemmat myös arjen uudelleen rakentamista ja ”kaaokselta välttymistä.” Rönkä, Malinen & Lämsä (2009, 13) kuvailevat osuvasti arjen olevan nykyaikana kamppailu työn ja perheen sekä muiden elämänalueiden yhteensovittamisesta sekä ajan riittävyydestä niihin asioihin, joita pidetään tärkeinä. Tämä lause kuvaa hyvin myös tässä tutkimuksessa esiinnousseita vanhempien ajatuksia uudennlaisesta arjesta.

Yhteisen perheajan arviointi ja suunnittelu on työelämään paluun ja päiväkodin aloituksen hetkellä myös ajankohtaista. Vanhempien puheesta tulkittiin, että lyhyempi viikko on aloittaessa lapsen etu. Moni vanhemmista kertoi lapsen aloittavan lyhyemmällä hoitoajalla. Tällöin myös koko perhe saa ”pehmeän las-kun” uuteen arkeen, kun aikaa palautumiselle on enemmän useamman vapaa-

päivän myötä ja yhteistä aikaa on ainakin aluksi enemmän. Kinnunen ja Maunokin (2002, 105) tuovat tutkimuksessaan esiin sen, ettei laatu korvaa määrää mitä tulee perheen yhdessä vietettyyn aikaan.

Arjen muutoksen myötä keskusteluissa puhuttiin myös aikatauluista, kun vanhemmat puhuivat siitä, että arki on järjestettävä siten, ettei töitä tai kouluhommia viedä kotiin tai tehdä lapsen nähden. Opiskelu ja työnteko ei saa olla pois lapsen kanssa vietetystä ajasta, joten lapsen edessä ei niitä tehdä. Malinen ja Rönkä (2009, 196) kuvaavat arjen aikatauluttamista ja järjestämistä myös perheen hyvinvoinnin näkökulmasta. Arjen palapelin rakentamiseen ja järjestämiseen liittyi myös vahvasti vanhempien tyytyväisyyden tunne omasta elämästään uudenaikaisessa arjessa.

6.2 Yhteenveto

Tämä tutkimus pyrki selvittämään, millainen varhaiskasvatuksen aloituksen prosessi on perheen arjen näkökulmasta. Tulokset osoittavat, että aloitus rakentuu kronologisesti ja muutos alkaa jo ennen varsinaista aloitusta. Tuloksia tarkasteltaessa on nähtävissä, että etenkin vaihe *ennen aloitusta* tuntuu vaatineen eniten aikaa perheiltä. Vanhempien puheissa kuuluu, kuinka tähän kuuluu valmistautuminen, niin käytännössä kuin mielessäkin, ja valinnat aloituksesta. Osalla vanhemmista omat tunteet olivat niinkin määräävät, ettei vanhempi kokenut itse olevansa valmis muutokseen. Lopulta kuitenkin uudenlaista elämävaihetta aletaan jo odottaa, ja se kuvaa vanhempien valmiutta aloitukseen ja intoa uudenlaista elämävaihetta kohtaan.

Kuten jo teoriaosuudessa kuvattiin, kyseessä on iso muutos niin lapselle, kuin perheellekin. Muutosta voi tarkastella silti hyvin luonnollisena ja sen vuoksi tutkijana koenkin, että perheet puhuivat aloitusprosessista hyvin avoimesti. Perheet kuvailivat prosessia omasta näkökulmastaan ja toivat esimerkiksi huolia rohkeasti esille. Aloitusta voitaneen siis tarkastella sellaisena tapahtumana, joka perheillä on tiedossa tulevana tapahtumana jo siinä kohtaa, kun lapsi syntyy. Se,

että lapsi ennen pitkää siirtyy pois kodin ulkopuolisesta hoidosta, ei tule kenellekään vanhemmista yllätyksenä, vaikka aloitukseen liittyvät pohdinnat ja tunteen voivatkin yllättää ja vaikuttaa aloitusprosessiin.

Tässä tutkimuksessa vanhemmat kertoivat avoimesti huolistaan, mutta kuvasivat rohkeasti myös omia tunteitaan prosessin aikana. Sen lisäksi, että omia tuntemuksia kuvailtiin haastattelijalle, oli havaittavissa myös itselle puhumista. Aloitusta koskevia odotuksiaan ja oletuksiaan kuvaillessa perheet olivat luottavaisia siihen, että kaikki sujuu hyvin. Tätä voidaan tarkastella myös itsensä vakuuttamisena, kyllä kaikki kääntyy hyväksi.

Koen, että tutkimus antaa läpileikkauksen vanhempien ajatuksista aloitusprosessin aikana. Aiemmissä tutkimuksissa fokus on keskittynyt johonkin tiettyyn teemaan aloituksessa, mutta nyt tarkastelussa oli koko aloituksen prosessi. Koska kyseessä on pienten, 1 - 1,5 - vuotiaiden lasten aloitus, voivat eri ikäisten lasten vanhempien ajatukset näyttäytyä jossain määrin erilaisina, sillä tämäkin tutkimus osoittaa lapsen iän esiintyneen vanhempien puheessa aloitusta miettiessä. Eri ikäisten lasten vanhemmilla esimerkiksi huolipuhe saattaisi näyttäytyä erilaisena, sillä tässä tutkimuksessa vanhempien puheessa oli kuultavissa perustarpeisiin vastaamiseen liittyvät huolet, kuten miten lapsen päiväunet toteutuisivat, miten lapsen kotona omaksumiin ruokailutottumuksiin suhtauduttaisiin tai miten oman lapsen tarpeet tulevat huomioiduiksi, kun lapsi ei osaa vielä itse tarpeitaan sanoittaa.

Tutkimustuloksia tarkasteltaessa on tärkeää huomioida myös kokemus vanhemmuudesta, sillä vain osalle vanhemmista kyseessä oli ensimmäinen varhaiskasvatuksen aloittava lapsi. Osalla vanhemmista molemmat, keskenään eri ikäiset, lapset aloittivat päiväkodissa samaan aikaan. Tällöin on hyvä pohtia, keskittykö aloitukseen liittyvät ajatukset molempiin lapsiin tasaisesti, vai painotuu esimerkiksi sisaruksen jokin temperamentin tai luonteen piirre enemmän vanhemman puheessa. Osalla vanhemmista taas oli kokemus aloitusprosessista vanhemman lapsen myötä. Tämä osaltaan vaikutti vanhemman asenteeseen ja luottoon aloitusprosessia kohtaan. Jatkotutkimusmahdollisuuksia esittelen tarkemmin luvussa 6.4.

6.3 Tutkimuksen luotettavuuden arviointia

Laadullisten tutkimusten luotettavuutta voidaan tarkastella neljän eri luotettavuuskriteerin kautta: uskottavuus, siirrettävyys, varmuus ja vahvistuvuus (Eskola & Suoranta 1998, 213 – 213). Tässä, tutkimuksen luotettavuuden arviointia koskevassa, luvussa tutkimusta tarkastellaan näiden neljäs luotettavuustekijän kautta.

Uskottavuudella tarkoitetaan sitä, kuinka hyvin tutkijan tekemät käsitteellistykset ja tulkinnat vastaavat tutkittavien käsityksiä. Kyse on kuitenkin tässä tilanteessa tutkijan arviosta, eikä tutkimuksen luotettavuutta lisääisi se, että tulokset vietäisiin tutkittavien tarkasteltavaksi. (Eskola & Suoranta 1998, 212). Tutkijan rooli on ollut tarkastella tutkimusaineistoa objektiivisesti ja totuudenmukaisesti. Luvussa 4.2. tuotiin esiin se, etten ole itse osallistunut aineistonkeruuvaiheeseen, enkä haastattelukysymysten tekemiseen. Tällöin en ole voinut esittää haastattelussa tarkentavia kysymyksiä, mikä olisi lisännyt tutkimuksen luotettavuutta, sillä kaikki haastateltavat eivät esimerkiksi tuoneet esille oma-aloitteisesti päiväkodin henkilökunnan kanssa käytyjen keskustelujen sisältöä ja mahdollisia heille esitettyjä huolia aloitukseen liittyen. Omat havaintoni ja tulkintani olivat siis haastatteluäänitteiden ja myöhempien litteraattien varassa, jolloin esimerkiksi elekieleen perustuvat havainnot eivät mahdollistuneet. Tämä olisi ollut mahdollista, jos haastattelut olisi esimerkiksi videoitu, jolloin tutkija olisi päässyt näkemään haastattelutilanteen. Uskottavuutta kuitenkin lisää se, että vaikka en haastattelutilanteissa ollut mukana, purin äänitteet litteraateiksi, joka mahdollisti syvemmän perehtyneisyyden aineistoon, esimerkiksi sain kokonaiskuvan keskustelukontekstista, kun analyysi ei ollut pelkän luetun tekstin varassa.

Ennen lopullisen analyysivaiheen alkua tutkija oli perehtynyt aiempiin tutkimuksiin ja kirjallisuuteen koskien pienten lasten siirtymiä ja varhaiskasvatuksen aloitusta. Nämä teoriat ja taustatiedot ohjasivat analyysin kulkua. Huolellisesta taustatiedosta huolimatta on tärkeää tuoda esiin, että analyysi ei edennyt suoraviivaisesti, vaan se edellytti useampaan otteeseen pää- ja alaluokkien asetelua ja tarkentamista. Analyysiä tehdessä piti tehdä rajauksia ja tarkennuksia

sen mukaan, mitkä asiat koin tässä tutkimuksessa mielenkiintoisimmiksi tarkemman tarkastelun näkökulmasta. Samalla myös tutkimukselle asetettu tutkimuskysymys tarkentui. Analyysin kulkua on pyritty kuvaamaan mahdollisimman tarkasti luvussa 4.2.

Siirrettävyydellä luotettavuuskriteerinä tarkoitetaan sitä, kuinka helposti tutkimus voitaisiin siirtää toiseen tutkimuskonseptiin (Tuomi & Sarajarvi 2018, 162). Eskola ja Suoranta (1998, 212) tuovat esiin, ettei laadullisessa tutkimuksessa pyritä yleistykseen, mutta riittävän kuvaavin tiedoin tutkimus on siirrettävissä toiseen konseptiin. Tutkimuksen luvussa 4, tutkimuksen toteuttaminen, on pyritty mahdollisimman tarkasti kuvaamaan tutkimuksen toteutus, aineiston keruusta aineiston analyysiin, joka on yhden pääluokan osalta lisätty liitteeksi tutkimuksen loppuun (Liite 2). On kuitenkin huomioitava, että varhaiskasvatuksen aloitukseen vaikuttaa moni tekijä, ja jokainen perhe tarkastelee ja kokee siirtymän yksilöllisesti omista lähtökohdistaan. Esimerkiksi kunta, jossa tutkimus toteutetaan vaikuttaa suuresti, sillä joillain paikkakunnilla ei ole yhtä suuria valinnan mahdollisuuksia eri hoitomuotojen välillä. Esimerkiksi paikkakunnilla, joilla on vain yksi päiväkotit, vanhemman pohdintaa yksityisen ja kunnallisen päiväkodin välillä ei tapahdu. Näin ollen, on mahdotonta luoda täysin samanlaista tutkimusasetelmaa uudelleen. Koska varhaiskasvatusta ohjaa tietyt asiakirjat ja aloituksen prosessille on monessa kunnassa luotu tietyt käytänteet, voidaan luoda mahdollisimman samankaltaisia tutkimusasetelmia ja saada samankaltaisia tuloksia, mutta täysi siirrettävyys ei ole mahdollista.

Tutkimuksen *varmuudella* Eskola ja Suoranta (1998, 213) tarkoittavat, että tutkija ottaa huomioon tutkimukseen ennustamattomasti vaikuttavat tekijät. Kuten edellä jo todettu, tutkija ei ole osallistunut aineistonkeruuseen, eikä ole pystynyt vaikuttamaan haastattelutilanteissa ilmestyneisiin tekijöihin, kuten haastateltavan lapsen päiväunilta heräämisen myötä vaikuttaneeseen haastattelijan ajatuskatsoon, joka mahdollisesti vaikutti tarkentavan kysymyksen esittämiseen tai esittämättä jättämiseen. Varmuuden arvioinnissa on tärkeä pohtia myös vanhemman asemaa haastateltavana. Kokeeko vanhempi, että hänen vanhemmuutensa on tarkkailun ja arvostelun alla? Jos hän sanoo tai jättää sanomatta asioita,

miten se tulkitaan hänen tavassaan olla vanhempi. Jos vanhempi ei esimerkiksi murehdi aloituksen erotilanteita, onko hän välinpitämätön? Näiden kysymysten ja pohdintojen vuoksi aineistoa on pyritty analysoimaan mahdollisimman objektiivisesti tutkimuskysymyksiä lähtökohdista käsin. Analyysivaiheen ja teoriaan tutustumisvaiheen keston pituuden vuoksi on olemassa mahdollisuus, että tutkija alkoi mielessään korostaa tiettyjä aihealueita toisia enemmän ja painotti enemmän näitä aiheita tutkimuksen tuloksissa.

Tutkimuksen *vahvistuvuudella* tarkoitetaan sitä, että tutkimustulokset saavat tukea aiemmista samaa ilmiötä tarkastelleista tutkimuksista (Eskola & Suoranta 1998, 213). Juuri samalla tai samankaltaisella tutkimusongelman asettelulla ei ole tehty aiempaa tutkimusta varhaiskasvatuksen aloituksesta, mutta luvussa 2 esitetty teoria tuki edellisessä alaluvussa esitetyn mukaisesti tämän tutkimuksen tuloksia. Vahvistettavuuteen voidaan katsoa kuuluvaksi myös huolellinen tutkimusraportointi, johon kuuluu tutkimuslähtökohtien avoin esittäminen sekä tarkka analyysin kuvaus. Tähän on pyritty tutkimuksen luvussa 4, analyysin etenemistä kuvattu tarkemmin alaluvussa 4.2.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa on hyvä huomioida Hirsjärven ja Hurmeen (2017, 18) muistutus siitä, ettei tutkimuksen teossa voida taata ehdotonta totuutta. Käsitys todellisuudesta syntyy aina sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja sen vuoksi samoista ilmiöistä voidaan tehdä erilaisia käsityksiä ja tulkintoja huomioiden vuorovaikutuksen aika ja vallitseva kulttuuri. Se mitä tässä tutkimuksessa pidetään totuutena, muuttuu ajan ja kulttuurin kuluessa.

6.4 Jatkotutkimusmahdollisuudet

Tutkimusprosessi ei pääty siihen, että tutkimusongelmaan on vastattu, vaan usein saadut vastaukset herättävät pohtimaan uusia kysymyksiä (Alasuutari 2011, 277). Varhaiskasvatuksen aloitusta ja alle kouluikäisten siirtymiä on tutkittu vielä melko vähän ja lisätutkimusta aiheesta kaivattaisiin. Tämä tutkimus keskittyi tarkastelemaan pienten lasten varhaiskasvatuksen aloitusta siitä

näkökulmasta, miten vanhemmat puheessaan oman lapsen aloitusprosessia kuvailevat.

Luvuissa 5.1 ja 5.3 esiteltiin vanhempien valmiutta aloitukseen ja aloitukseen liittyviä tunnekokemuksia. Olisi mielenkiintoista syventyä tutkimaan aloitusta nimenomaan tunnenäkökulmasta ja esimerkiksi siitä, millaisia tunteita aloitus perheissä herättää. Haastatteluissa vanhemmat sanoittivat tunteitaan huoltensa kautta, mutta lopulta useampi koki, että aloitus oli sujunut oletettua paremmin. Mihän oletuksella todellisuudessa viitataan, onko kyseessä lapsen sopeutuminen uuteen ympäristöön ja sen mukana tullessiin sosiaalisiin suhteisiin, vai voiko kyseessä ollakin vanhemman odotukset omista tunteistaan ja siitä, miten hyvin vanhempi on aloituksen ja omasta lapsestaan erossa olemisen kokenut. Alkuperäisessä hankkeessa vanhempia haastatellaan uudestaan muutama kuukausi aloituksen jälkeen. Jos tutkimusta suorittaisi tunnenäkökulmasta voisi tarkastella vanhemman ennakkokäsityksiä ja tunteita sekä miten tilanne muotoutui aloituksen kuluessa.

Lisäksi jatkossa voisi olla mielenkiintoista tutkia nimenomaan pienten, alle kolmivuotiaiden, lasten äitien siirtymistä takaisin työelämään. Perhetutkimusta on Suomessa ja kansainvälisesti tehty jonkin verran, mutta kohteena pienten lasten vanhempien työelämäratkaisut ja työelämään siirtyminen voisi olla yhteiskuntatieteellisen ja varhaiskasvatustieteellisen tutkimuksen risteyspaikka. Kuten tässä tutkimuksessa sekä aiemmissa selvityksissä (ks. esim. Lammi-Taskula & Salmi 2014) äidit ovat useammin se vanhempi, joka on kotona lasten kanssa. Siksi olisikin mielenkiintoista tutkia äitejä kodin ulkopuolisen hoidon siirtymisen ratkaisuissa, jolloin näkökulma olisi enemmän perhepoliittinen, etenkin kun vanhemmista usein äiti on se, joka käyttää enemmän vanhemmille suunnattuja vanhempain- ja hoitovapaita, joka nähdään heikentävän naisten työmarkkina-asemaa (Kinnunen & Mauno 2002, 110). Tässä tutkimuksessa haastateltavia vanhempia ei oltu rajattu pelkästään äiteihin. Osa haastatteluun osallistuneista äideistä jatkoi keskeneräisiä opintojaan sanoen, että opiskelupaikka salli poissa-

olon ja opintojen keskeyttämisen vuodeksi, jolloin vanhempi ei voinut itse vaikuttaa siihen, milloin aloitus tapahtuisi, mikäli äiti on vanhemmista se, joka on lapsen kanssa kotona.

Tämän tutkimuksen toivotaan palvelevan varhaiskasvatuksen henkilöstöä, jotka kohtaavat aloittamisen äärellä olevia perheitä. Monissa kunnissa, esimerkiksi Jyväskylässä on käytössä hyvä alku - käytännöt, joissa aloituskeskusteluissa varhaiskasvatusyksikön työntekijä käy aloitukseen liittyviä asioita läpi perheen kanssa (<https://www.jyvaskyla.fi/varhaiskasvatus/varhaiskasvatus-jyvaskylassa/varhaiskasvatuksen-hyva-alku>). Tämä keskustelu keskittyy usein kuitenkin aloittavan lapsen arjen kannalta oleellisiin asioihin, jotta varhaiskasvatusyksikössä osattaisiin osaltaan tukea sujuvaa siirtymää. Tällöin kuitenkin tila vanhempien puheelle aloituksen rakentumisesta jää pieneksi. On tärkeää, että vanhemmat tulisivat kuulluiksi ajatuksistaan aloituksen vaikutuksista perheen arkielämään ja täten myös lapsen rutiineihin, jotta yhdessä voitaisiin suunnitella lasta ja koko perhettä palveleva siirtymä.

LÄHTEET

- Ahnert, L., Gunnar, M.R., Lamb, M. E. & Barthel, M. 2004. Transitions to Child Care: Associations with infant-mother attachment, infant negative emotion and cortisol elevations. *Child Development*, 75 (3), 639 – 650.
- Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.
- Anttonen, A. 2003. Lastenhoidon kaksi maailmaa. Teoksessa Forsberg, H. & Nätkin, Ritva (toim.) 2003. Perhe murroksessa – Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus, 159 – 185.
- Alasuutari, M., Hautala, P., Karila, K., Lammi-Taskula, J. & Repo, K. 2015. Suomalainen lastenhoitopolitiikka ja tasa-arvon kysymykset. CHILDCARE-tutkimuskonsortio. Tilannekuvaraportti 2015. Suomen Akatemia. <https://www.aka.fi/globalassets/3-stn/1-strateginen-tutkimus/strateginen-tutkimus-pahkinankuoressa/tilannekuvaraportit/stn2015-hankkeet/equa-alasuutari-suomalainen-lastenhoitopolitiikka-ja-tasa-arvo.pdf> Viitattu 26.4.2021
- Blom, R. & Melin, H. 2006. Työn ja perheen jännite. Teoksessa I. Järventie, M. Lähde & J. Paavonen (toim.) 2006. Lapsuus ja kasvu ympäristöt – tutkimuksen kuvia. Helsinki: Yliopistopaino, 219 – 241.
- Bronfenbrenner, U. 1979. The ecology of human development. Experiments by nature and design. Harvard university press.
- Brooker, L. 2008. Supporting transitions in the early years. Great Britain: Open University Press.
- Crittenden, P.M. & Claussen, A.H. (toim.) 2000. The organization of attachment relationships: maturation, culture and context. Cambridge University Press.
- Dalli, C. 1999. Learning to be in childcare: mothers' stories of their child's 'settling-in'. *European Early Childhood Education Research Journal* 7 (2), 53–66.

- Dalli, C. 2002. Constructing identities: being a “mother” and being a “teacher” during the experience of starting childcare. *European Early Childhood Education Research Journal* 10 (2), 85–101.
- Dowling, M. 2010. *Young children’s personal social & emotional development*. Thousand Oaks (CA): Sage Publications.
- Dunlop, A-W. & Fabian, H. 2007. *Informing transitions in the early years. Research, policy and practice*. London: Open University Press.
- Eerola, J. 2018. Varhaisen päivähoidon pitkän aikavälin vaikutukset. Virheitä ja vahvistuneita havaintoja. *Yhteiskuntapolitiikka* 83 (4), 448 – 451.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Jyväskylä: Vastapaino.
- Fabian, H. 2007. Informing transitions. Teoksessa A-W. Dunlop & H. Fabian (toim.) *Informing transitions in the early years. Research, policy and practice*. London: Open University Press, 3 -17.
- Giallo, R., Treyvaud, K., Matthews, J. & Kienhuis, M. 2010. Making the transition to primary school: An evaluation of a transition program for parents. *Australian Journal of Educational & Developmental Psychology* 10, 1 – 17.
- Gray, C. & MacBlain, S. 2012. *Learning theories in childhood*. Thousand Oaks (CA): Sage Publications.
- Hietämäki, J., Kuusiholma, J., Räikkönen, E., Alasuutari, M., Lammi-Taskula, J., Repo, K., Karila, K., Hautala, P., Kuukka, A., Paananen, M., Ruutiainen, V. & Eerola, P. 2017. Varhaiskasvatus- ja lastenhoitoratkaisut yksivuotiaiden lasten perheissä. CHILDCARE-kyselytutkimuksen 2016 tulokset. THL. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/132438/URN_ISBN_978-952-302-869-2.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 4.5.2021

- Hietämäki, J., Repo, K. & Lammi-Taskula, J. 2018. Työsuhteen omaavat äidit lasten kotihoidon tuella – kotihoidon perustelut. *Yhteiskuntapolitiikka* 83 (4), 412–421.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Helsinki University Press.
- Hirvonen, A. 2006. Eettisesti hyvä tutkimus. Teoksessa: Hallamaa, J., Launis, V., Lötjönen, S. & Sorvali, I. *Etiikkaa ihmistieteille*. Tietolipas 211. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 31 - 49.
- Hurme, H. 2014. Bioekologinen malli. Teoksessa: R. Jallinoja, H. Hurme & K. Jokinen (toim.) 2014. *Perhetutkimuksen suuntauksia*. Helsinki: Gaudeamus, 60 – 80.
- Johansson, I. 2007. Horizontal transitions: what can it mean for children in the early school years? Teoksessa A-W. Dunlop & H. Fabian (toim.) 2007. *Informing transitions in the early years. Research, policy and practice*. London: Open University Press, 33 – 44.
- Jyväskylän kaupunki. Varhaiskasvatuksen hyvä alku.
<https://www.jyvaskyla.fi/varhaiskasvatus/varhaiskasvatus-jyvaskylassa/varhaiskasvatuksen-hyva-alku> viitattu 23.3.2021.
- Karikoski, H. & Tiilikka, A. 2017. Eheä kasvunpolku – haaste yhteistyölle. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) 2017. *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. Jyväskylä: PS- Kustannus, 78 – 94.
- Karila, K. & Mykkänen, J. 2017. Vanhempien hoitoratkaisut: valinnan vapautta, mahdollisuuksien hyödyntämistä vai sattuman kauppaa? Blogiteksti.
<https://blogs.tuni.fi/childcare/blogikirjoitus/vanhempien-hoitoratkaisut-valinnan-vapautta-mahdollisuuksien-hyodyntamista-vai-sattuman-kauppaa/> Viitattu 4.5.2021

- Karila, K. 2006. Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa K. Karila, M. Alasuutari, M. Hännikäinen, A. R. Nummenmaa & H. Rasku-Puttonen (toim.) 2006. Kasvatusvuorovaikutus. Tampere, Vastapaino, 91 - 108.
- Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Helsinki: Stakes. Oppaita 63.
- Kekkonen, M. 2014. Perheiden lastenhoitojärjestelyt ja tyytyväisyys päivähoidon palveluihin. Teoksessa Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.) 2014. Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus, 258 - 273
- Keltinkangas-Järvinen, L. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY.
- Kinnunen, U., Laitinen, K. & Malinen, K. 2009. Työn ja perheen yhteensovittaminen: perheiden kokemuksia ja ratkaisuja. Teoksessa Lämsä, T., Malinen, K. & Rönkä, A. (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus, 125-148.
- Kinnunen, U. & Mauno, S. 2002. Työ ja perhe-elämä vanhempien ja lasten näkökulmasta. Teoksessa A. Rönkä, U. Kinnunen (toim.) 2002. Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Keuruu: PS-Kustannus, 99 - 118.
- Kuula, A. 2006. Yksityisyyden suoja tutkimuksessa. Teoksessa: Hallamaa, J., Launis, V., Lötjönen, S. & Sorvali, I. 2006. Etiikkaa ihmistieteille. Tietolipas 211. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 124 - 140.
- Kuula, A. & Tiitinen, S. 2010. Eettiset kysymykset ja haastattelujen jatkokäyttö. Teoksessa: Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen (toim.) 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino. 446 - 457.
- Laaksonen, K. & Ylikoski, J. 2017. Opas vanhemmille alle 3-v. Lasten varhaiskasvatukseen.

<https://invisibletoddlerhood.files.wordpress.com/2011/12/opas-aloitukseen-15022017.pdf> Viitattu 29.5.2019

- Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta. 1128/1996.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961128> Viitattu 2.4.2021.
- Lammi-Taskula, J. & Salmi, M. 2014 Työnjako ja tyytyväisyys parisuhteeseen lapsiperheissä. Teoksessa Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.) 2014. Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinninlaitos, 72 – 81.
- Lidbeck, M. & Bernhardsson, S. 2019. Having it all – perceived coparenting quality and work-family balance in the context of parental leave. *Community, Work and Family* 23 (5), 576 – 592.
- Margetts, K. 2007. Understanding and supporting children: shaping transition practices. Teoksessa A-W. Dunlop & H. Fabian (toim.) *Informing transitions in the early years. Research, policy and practice*. London: Open University Press, 107 – 119.
- Moss, P. 2012. Caring and Learning Together: exploring the relationship between parental leave and early childhood education and care. *European Journal of Education* 47(4): 482–493.
- Munter, H. 2002. Lapsi aloittaa päivähoiton. Teoksessa A. Helenius, K. Karila, H. Munter, P. Mäntynen & H. Siren-Tiusanen. *Pienet päivähoitossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita*. Helsinki: WSOY, 35 – 63.
- Mäkinen, O. 2006. *Tutkimusetiikan ABC*. Helsinki: Tammi.
- Närvi, J. 2014. Äidit kotona ja työssä – perhevapaavalinnat, työtilanteet ja hoivaihanteet. *Yhteiskuntapolitiikka* 79 (2014):5, 543 – 552.
- Patton, M. Q. 2002. *Qualitative research & evaluation methods*. Thousand Oaks (CA): Sage Publications.

- Peltola, J. (2018). Kotihoidon tuen kuntalisän yhteys lapselle valittuun hoitomuotoon ja äitien taustatekijöihin. Erityispedagogiikan pro gradu - tutkielma. Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/58456/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201806083111.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Viitattu 4.5.2021
- Perhevapaauudistus 2021. Lakihankkeiden tietopaketit. https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/LATI/Sivut/perhevapaauudistus.aspx Viitattu 3.5.2021
- Poikonen, P-L. & Lehtipää, R. 2009. Päivähoidon ja kodin jaettu kasvatustehtävä: kasvatuskumppanuus perheen voimavarana. Teoksessa Rönkä, A., Malinen, K. & Lämsä, T. (toim.) 2009. Perhe-elämän paletti - vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Juva: PS-Kustannus, 69 - 88.
- Puroila, A-M. & Karila, K. 2001. Bronfenbrennerin ekologinen teoria. Teoksessa K. Karila, J. Kinos & J. Virtanen (toim.) 2001. Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Juva: PS-Kustannus, 204 - 226.
- Ranta, J. & Kuula-Luumi, A. 2017 Haastattelun keruun ja käsittelyn ABC. Teoksessa Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori, J. (toim.) 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. Vastapaino: Tampere. 413 - 426.
- Rimm-Kaufman, S.E. & Pianta, R. C. 2000. An ecological perspective on the transition to kindergarten: a theoretical framework to guide empirical research. *Journal of Applied Developmental Psychology* 21 (5), 491 - 511.
- Rossin-Slater, M. & Stearns, J. 2020. Time on with baby and time off from work. *The Future of Children; Princeton* Vol. 30, Iss. 2, (Fall 2020): 35-51.
- Rutanen, N. & Laaksonen, K. 2020. Äitien luottamuksen rakentuminen kasvattajiin varhaiskasvatuksen aloituksessa. *Journal of Early Childhood Education Research*, 9 (2), 349 -372.

- Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. 2010. Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.) 2010. Haastattelun analyysi. Vastapaino: Tampere. 9 – 38.
- Ruusuvuori, J. & Nikander, P. 2017. Haastatteluaineiston litterointi. Teoksessa Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori, J. (toim.) 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. Vastapaino: Tampere. 427 – 444
- Rönkä, A., Malinen, K. & Lämsä, T. 2009. Pikkulapsiperheiden arjen paletti. Teoksessa A. Rönkä, K. Malinen & T. Lämsä. 2009. Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Juva: PS-Kustannus, 11 – 20.
- Sauli, H. & Säkkinen, S. 2007. Lasten päivähoito. Teoksessa Suomalainen lapsi 2007. Helsinki: Stakes, 169 – 182.
- Salmi, M. & Lammi-Taskula, J. 2014 Lapsiperheiden vanhemmat työelämässä. Teoksessa Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus, 26 – 37.
- Shpancer, N. 2002. The home-daycare link: mapping children's new world order. *Early Childhood research Quarterly* 17, 374 – 392.
- Säkkinen, S. & Kuoppala, T. 2020. Varhaiskasvatus 2019. Varhaiskasvatuksessa käytetään palveluseteliä yhä useammin. THL:n tilastoraportti 33/2020. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140541/Tr33_20.pdf?sequence=5&isAllowed=y Viitattu 5.5.2021
- Terävä, J., Kuukka, A. & Alasuutari, M. 2018. Miten lastenhoidon ratkaisuja saa perustella? Vanhempien puhetta 1 – 2-vuotiaan lapsensa hoitoratkaisuista. *Yhteiskuntapolitiikka* 83 (4), 349 – 359.
- Thyssen, S. 2000. The Child's start in day care centre. *Early Childhood Development and Care* 161 (1), 33 – 46.
- Tietosuojalaki 1050/2018
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20181050> Viitattu 30.4.2021
- Toivonen, S. 2017. Opas kasvattajille alle 3-v. Lasten varhaiskasvatuksen aloitukseen.

<https://invisibletoddlerhood.files.wordpress.com/2017/12/opas-kasvatustajille.pdf> Viitattu 29.5.2019

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Saatavissa https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf Viitattu 5.5.2012

Unicef. 1989. YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista.

https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf viitattu 30.3.2020

Uusitalo, H. 1991. Tiede, tutkimus ja tutkielma – Johdatus tutkielman maailmaan. Juva: WSOY

Vanhempainpäivärahat. 26.11.2020.

<https://www.kela.fi/vanhempainpaivarahat> Viitattu 2.4.2021.

Varhaiskasvatuslaki 540/2018.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=varhaiskasvatuslaki> Viitattu 1.5.2021.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2018. Määräykset ja ohjeet 2018:3a. Helsinki: Opetushallitus.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf Viitattu 24.5.2019.

White, J. E., Rutanen, N., Marwick, H., Souza Amorim, K., Karagiannidou, E. & Herold, K.M. 2020. Expectations and emotions concerning infant transitions to ECEC: International dialogues with parents and teachers. *European Childhood Education Research Journal* 28 (3), 363 – 374.

Ylikännö, M. 2014. Lapsiperheiden lauantait ennen ja nyt. Teoksessa J. Lammi-Taskula & S. Karvonen (toim.). Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. THL. Tampere: Suomen yliopistopaino, 136 - 147.

LIITTEET

Liite1. Haastattelurunko vanhemmille

PÄIVÄHOIDON ALOITUS

Haastattelussa kiinnostuksen kohteena

- 1) Päiväkotia edeltävä hoito ja lapsen suhteet
- 2) Prosessi, miten päädyttiin päivähoitoon
- 3) Miten päädyttiin tähän päiväkotiin ja vanhempien ja lasten suhde tähän päiväkotiin
- 4) Ajatukset lapsesta ja lapsen aloituksesta
- 5) Muut aloitukseen liittyvät ajatukset

TAUSTA JA PÄIVÄKOTIA EDELTÄVÄ AIKA

- ketä perheeseen kuuluu?
- Ovatko vanhemmat työelämässä tai opiskelijoita? Minkä alan, mikä tausta?
- Kertoisitko lapsesta, (nukkuminen, syöminen, sosiaalisuus, aktiivisuus, suhteet, yms.)
- Missä/kenen hoidossa lapsi on nyt? Entä muut lapset, jos perheessä muita?
- Sosiaaliset suhteet
  - o jos mietit lapsen arkipäivää ja viikonloppua, ketä lapsi tapaa? Kenen kanssa viettää aikaa? Miten (naapurit, toiset lapset, sukulaiset, yms.)
  - o Ketkä lapselle tärkeitä? Mistä tietää?
  - o Minkälainen lapsenne on toisten lasten kanssa?

YLEINEN (lapsi joko ollut hetken tai vasta aloittamassa)

- Miten olet kokenut aloitusprosessin tässä vaiheessa?
  - o Jos ollut jo: Miltä näyttänyt, miten lapselle se on sujunut? Miltä lapsi vaikuttaa aamulla, illalla? Onko joku hankaloittanut tai helpottanut aloitusta? Onko eronnut siitä, miten odotti? Onko jokin yllättänyt?

PÄIVÄHOITOON HAKEUTUMINEN

- Kerro siitä, miten päädyitte hakemaan päivähoitopaikkaa
  - o Mikä vaikutti ratkaisuun, että päivähoitopaikkaa haettiin? Jos muita lapsia: miten muiden lasten kohdalla? Mitä tunteita ja ajatuksia herätti?
  - o Mistä tietoa: tuttavat, lehdet, netti, tiedotusvälineet, muut? Kaverit vaikutti? Minkälaisia neuvoja saanut? Onko muualta saanut tietoja, joka olisi vaikuttanut?

- Miten hakeminen tapahtui?
- Kerro siitä, miten päädyitte juuri tähän päiväkotiin
  - o Mikä siihen vaikutti? Mistä sait tai hait tietoa?
  - o Mitä juuri tämä paikka herätti, ajatuksia, toiveita?

ALOITUS

- Otitko yhteyttä päiväkotiin jo etukäteen ennen päätöstä vai missä kohtaa?
- Oletteko käyneet jo tutustumassa? Onko tarkoitus käydä?
  - o JOS tutustunut: Kerro tutustumiskäynnistä.
    - Montako päivää? Koko päivät? Mitä ajatuksia heräsi? Miten muuttui vai muuttuiko kuva päiväkodista?
    - Miltä tuntui? Mitä ajattelit työntekijöistä tai muista lapsista?
    - Mitä ohjeita annoit, annoitko jotain, miten olla lapsen kanssa?
    - Entä mitä toiveita? Mitä toivoisi, että miten olisivat lapsen kanssa?
    - Mitä ohjeita työntekijöiltä tullut aloitukseen?
    - Mitä odotuksia arvelet, että työntekijöillä on teidän suhteen?
- Miten nyt käytännössä aloitus tapahtuu? Milloin alkaa ja monenako päivänä viikossa? Entä myöhemmin, onko hoito osittain vai kokopäiväistä?

TOIVEITA JA AJATUKSIA TULEVASTA

- Jos ajattelet juuri nyt omaa lastasi, minkälaisena päiväkodin aloittajana hänet näet (huolestuttaako jokin - mistä tuntee iloa?)
  - o Mitä ajattelet, mitä päiväkodissa tapahtuu? (Onko jotain haasteita?)
  - o Onko lapsi jotenkin tuonut esille päiväkotia, aloitusta, tms. Näkyykö se lapsesta jotenkin?
- Minkälaisia ajatuksia päivähoidon aloitus sinussa herättää?

LOPETUS

- Haluatko kysyä jotain tai vielä kertoa jotain muuta?

Liite2. Esimerkki yhden pääluokan aineiston analyysistä

Yhdistävä luokka	Yläluokka	Alaluokka	Pelkistetty ilmaus
Päätös aloituksesta ja siihen vaikuttavat tekijät	Syy aloitukselle	Opiskelut	<p>Menen jatkamaan opiskeluja</p> <p>Opintoihin saa vuoden vapaata</p> <p>Mä alan opiskelemaan</p> <p>Haluan opiskelemaan</p> <p>Oon ollut vuoden poissa, niin piti jatkaa opintoja</p>
		Töihin paluu	<p>Palasin hoitovapaalta töihin</p> <p>Työt alkaa 1.9.</p>
		Taloudellinen tilanne	<p>Hoitoraha on niin pieni, että perheväpään jälkeen oli palattava töihin</p>
		Vanhemman valmius	<p>En ollut vielä valmis, jännitti</p> <p>Tuntuu helpotukselta kesän jälkeen</p> <p>Ristiriitaiset fiilikset, kun lapsi ei ole vielä kolmea</p> <p>En jaksa enää olla kotona</p> <p>Koulun alku on oikeastaan pelastus tai ihan mahtavaa</p> <p>Tää on ihan hirveetä</p>
	Hoitopaikan valinnasta	Vaihtoehdot	<p>Pohdin, että olisiko muita vaihtoehtoja kuin päiväkotia, esim. Isovanhemmat</p> <p>Mietin perhepäivähoitoa, mutta en tunne täältä ketään</p>

			<p>Mulla oli selvä visio perhepäivähoidosta</p> <p>Ajattelin et perhepäivähoito olis parempi</p> <p>Alun perin oli suunnitelmalla löytää kiva perhepäivähoitaja</p>
Lopulliseen valintaan vaikuttavat tekijät	Oma kokemus	<p>Olen ollut työkokouksissa ko. Yksikössä</p> <p>Henkilökohtainen yhteys taloon</p> <p>Kokemus vanhemman lapsen hoidosta ollut hyvä</p>	
	Kuultu kokemus	<p>Miehen sisko on pph, niin kehotti vielä miettimään</p> <p>Tuttava lopettanut työt perhepäivähoitajana, häneltä kuullut kokemuksia</p> <p>Tuttavalta kyselty ko. Yksikön toimintaperiaatteesta</p>	
	Resurssit	<p>Yksityisellä ei ehkä kasvateta ryhmäkojoja</p> <p>Kunnallisella ei oteta aina sijaisia</p>	
	Sijainti	<p>Sijainti ihan loogisesti</p> <p>Ettei aamusin meekuskaamiseen aikaa</p> <p>Sijaitsee koulun vieressä, jos tulee jotain</p> <p>Meillä ei ole autoa, niin on oltava lähellä</p>	